

Norway
grants

Ghid privind identificarea, sesizarea și urmărirea penală a infracțiunilor împotriva copiilor

Operator de program

MINISTERUL JUSTIȚIEI

Promotor de proiect

MINISTERUL
PUBLIC

Partener de proiect

Partener de proiect

Direcția Generală de Asistență Socială și
Protecția Copiilor București
Sectorule 2, 3, 4 și 5

**Ghid introductiv
privind
copiii victime ale infracțiunilor**

Proiectul „Protecția victimelor infracțiunilor” Protecting Victims of Crime”

finanțat prin
Mecanismul Financiar Norvegian 2014-2021

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (PICCJ), în calitate de promotor de proiect, în parteneriat cu Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), Ministerul Justiției - Direcția de Prevenire a Criminalității și Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC) - Sectoarele 2, 3, 4 și 5 din București, implementează proiectul „Protecția victimelor infracțiunilor”, finanțat prin programul „Justiție” al Mecanismului Financiar Norvegian 2014-2024.

Proiectul are scopul de a consolida statul de drept, prin asigurarea unui sistem de justiție penală eficient, accesibil și de calitate pentru victimele infracțiunilor și, în special, pentru cele ale infracțiunilor motivate de ură și pentru copii victime ale infracțiunilor, cu focus în ceea ce privește victimele de etnie romă. Obiectivele proiectului vizează îmbunătățirea și consolidarea mecanismelor de protecție și asistență pentru copiii victime ale infracțiunilor.

În cadrul **Rezultatului 2** al proiectului, „Îmbunătățirea mecanismelor de protecție și asistență pentru copiii victime ale infracțiunilor”, a fost desfășurată **Activitatea 2.2: Sprijin la nivel de politici - Elaborarea de ghiduri privind intervierea copiilor victime ale infracțiunilor și privind investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor împotriva copiilor care a dus la dezvoltarea prezentului Ghid introductiv privind copiii victime ale infracțiunilor.**

Ghidul introductiv privind copiii victime ale infracțiunilor a fost dezvoltat pornind de la concluziile și recomandările formulate în cele două analize tematice de diagnostic dezvoltate în cadrul proiectului și a făcut obiectul a două runde de consultări publice cu actorii relevanți activi în domeniul protecției drepturilor copiilor victime ale infracțiunilor: o consultare scrisă a conceptului de ghid și o consultare extinsă care a avut loc pe 8 noiembrie și a adus împreună 62 de participanți, reprezentanți ai instituțiilor statului, precum și ai organizațiilor neguvernamentale. Le suntem recunoscători tuturor participanților pentru munca lor și pentru feedback-ul acordat.

Ghidul a fost realizat în engleză și română de Cristinel Buzatu, coordonat de Romanița Iordache, coordonatoarea echipei FRANET România și a beneficiat de expertiza de substanță din partea Dr. Astrid Podsiadlowski, coordonatoare a Social Rights Sector și a lui Andrey Ivanov, coordonator al Roma Inclusion Sector, Equality, Roma and Social Rights Unit din cadrul Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene.

Cuprins

	Introducere	6
	Metodologie	8
	Definiții	10
	Abrevieri	13
1	Identificarea	15
	Legislație internațională	
	Legislație națională	
	Grupuri vulnerabile	
2	Denunțarea/sesizarea	25
	Legislație internațională	
	Legislație națională	
3	Evaluarea	33
	Legislație internațională	
	Legislație națională	
4	Dreptul de a fi ascultat	39
5	Informarea	45
6	Audierea copiilor – drepturi procedurale	51
	În materie penală	
	În materie civilă	
7	Audierea copiilor - persoane prezente și rolurile lor	57
8	Audierea copiilor - camerele speciale de audiere	61
9	Resurse utile	65

Introducere

Anual mii de copii interacționează cu diferite proceduri judiciare, civile și penale.

Estimările disponibile ne arată că aproape 200.000 de copii se adresează anual instanțelor direct sau prin reprezentantul legal pentru a obține remedii pentru încălcări ale drepturilor copilului. Acestora li s-ar adăuga peste 100.000 de copii, anual, care sunt implicați în cauze din sfera dreptului civil al familiei. O altă categorie de situații în care se regăsesc copiii sunt procedurile administrative implementate de DGASPC, SPAS, AJPIS care vizează stabilirea unor măsuri de protecție a acestora, acordarea unor servicii sau beneficii de asistență socială, exercitarea drepturilor și obligațiilor părintești de către birourile notariale care întocmesc acte notariale, în cadrul procedurilor de divorț prin procedură notarială, de către executorii judecătorești, sau de către Inspectoratul General pentru Imigrări în cazul copiilor solicitanți de azil. De exemplu numărul solicitanților de azil copii a fost de 1.543 în 2020. Acestora li se adaugă copii care sunt martori în proceduri judiciare, copii ai căror părinți comit infracțiuni, sunt cercetați sau condamnați.

Toți acești copii interacționează cu sistemul de justiție, motiv pentru care este important să recunoaștem nevoile lor individuale și să dezvoltăm mecanisme prin care participarea lor să fie una efectivă, eficientă și care să nu ducă la victimizarea secundară.

Acest ghid colectează principalele studii, analize și standarde naționale și internaționale care pot ajuta la dezvoltarea unui sistem de justiție prietenos cu copiii, care respectă interesul superior al copilului. Pe baza acestora, ghidul analizează aspecte ce țin de identificarea abuzurilor comise împotriva copiilor, analizează cum anume putem identifica aceste abuzuri, precum și cum se efectuează evaluarea unor posibile cazuri de abuzuri pentru a se stabili dacă se impune luare unor măsuri suplimentare. Mai departe se analizează cum anume putem denunța/sesiza aceste abuzuri și unde, indicând și unde putem găsi modele de plângeri.

Ghidul abordează, de asemenea, etapele esențiale care urmează după

depunerea unei plângeri, dezvoltând asupra dreptului de a fi ascultat și ce presupune acesta, atât în materia penală cât și în materie civilă; informarea copiilor, ce anume presupune această informare, de către cine se face și în ce manieră; persoanele prezente, spațiile în care se desfășoară aceste audieri. Pe lângă audierea copilului, care poate fi un mijloc de probă extrem de important sunt descrise și alte mijloace de probă care pot fi utile când ne raportăm la copii.

În abordarea acestor subiecte ghidul își propune să identifice principalele norme aplicabile, precum și principalele resurse care pot fi utilizate în practică. Astfel, acesta este menit să ofere informații practice, utile tuturor părților implicate în sistemul de justiție, pentru a le ajuta să identifice principiile, instrumentele și bunele practici pe care trebuie să le respecte.

„Un profesionist trebuie să fie empatic, să asculte activ și să ofere un mediu sigur pentru ca copilul să se simtă confortabil să se exprime...”

Copil participant la consultările cu copiii realizate pe marginea acestui ghid cu sprijinul UNICEF România, 25.02.2024

Metodologie

Ghidul s-a realizat preponderent prin identificarea și analizare principalelor norme juridice aplicabile, s-a avut în vedere legislație națională și internațională, abordând cu precădere următoarele acte:

- [Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului adoptate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 17 noiembrie 2010 și expunerea de motive](#)
- [Directiva 2012/29/UE din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului](#)
- [Directiva UE 2016/800 din 11 mai 2016 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale](#)

Ghidul se bazează, de asemenea, pe o amplă analiză a literaturii de specialitate și a rapoartelor și studiilor existente, precum și pe comentarii și sugestii primite de la experți naționali și internaționali consultați în redactarea acestui ghid.

Acest ghid se bazează, de asemenea, pe o gamă largă de lucrări ale FRA legate de drepturile copiilor, cum ar fi cercetarea amplă pe teren privind [justiția favorabilă copiilor - perspective și experiențe ale copiilor și ale profesioniștilor - rezumat](#) (2017); [cartografierea cerințelor naționale privind vârsta minimă în UE](#) (2018), care acoperă un întreg spectru de aspecte, de la participarea copiilor la procedurile judiciare, accesul la asistență juridică sau vârsta răspunderii penale; și versiunea actualizată a [Manualului privind legislația europeană referitoare la drepturile copilului - ediția 2022](#).

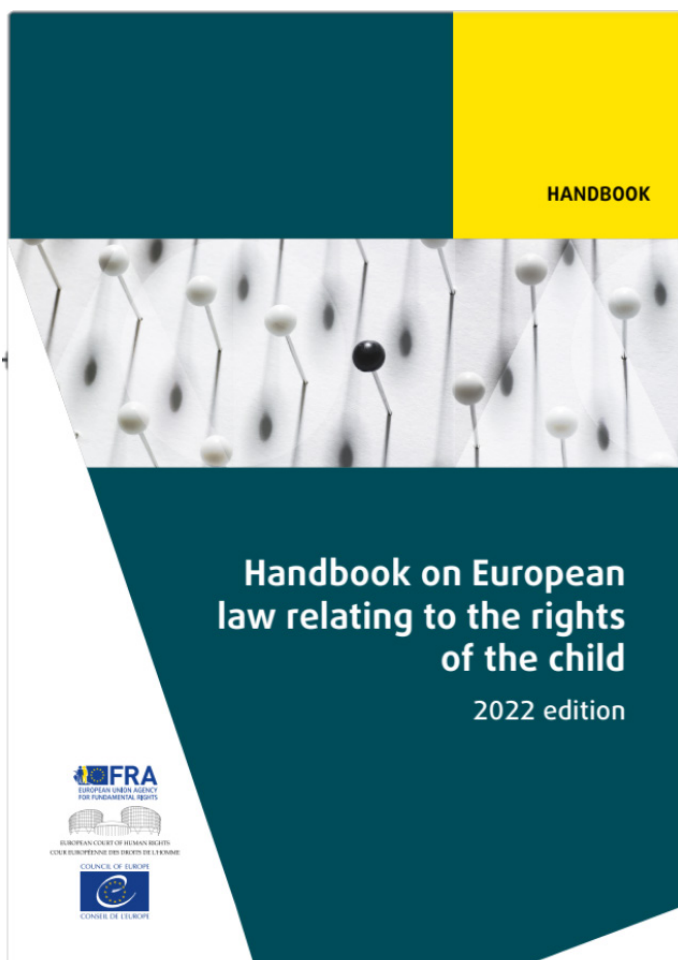
Pentru a asigura o abordare orientată spre practică, ghidul utilizează exemple din jurisprudența națională, inclusiv citate din cauzele relevante ale CEDO.

De asemenea, ghidul este completat de [cursul HELP al Consiliului Europei privind drepturile copiilor și justiția în interesul copiilor](#), precum și de

următoarele documente, elaborate în cadrul aceluiași proiect:

- O metodologie destinată în special procurorilor și organelor de cercetare penală, privind urmărirea penală în cazul infracțiunilor împotriva copiilor;
- Diana-Olivia Hatneanu, Analiză tematică a mecanismelor de protecție și asistență pentru copii ca victime ale infracțiunilor, Human European Consultancy.

Pe 25 februarie 2024, o versiune avansată a acestui ghid a fost discutată cu copii și tineri din Consiliul consultativ al UNICEF și din Consiliul Tinerilor. La consultare au participat 14 copii între 11 și 18 ani, din rural și urban cărora li s-a explicat traiectoria copilului în justiție și care au avut posibilitatea de face recomandări.

Definiții

Copil

Prin copil se înțelege orice persoană având o vârstă mai mică de 18 ani (a se vedea, de asemenea, articolul 1 din [Convenția Națiunilor Unite privind drepturile copilului](#)).

Copilul victimă

Copil victimă înseamnă o persoană cu vârsta sub 18 ani ce a suferit un prejudiciu, inclusiv o vătămare a integrității sale fizice, mentale sau emoționale, sau un prejudiciu economic, cauzate în mod direct de o infracțiune, precum și membrii familiei unei persoane al cărei deces a fost cauzat în mod direct de o infracțiune și care au suferit prejudicii în urma decesului persoanei respective; (a se vedea [Directiva 2012/29/UE din 25 octombrie 2012](#) de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului, Articolul 2 alineatul (1) litera (a) coroborat cu articolul 2 alineatul (1) litera (c))

Copilul martor

Copilul martor înseamnă o persoană cu vârsta sub 18 ani care este martor la o infracțiune, indiferent de rolul său în infracțiune sau în urmărirea penală a presupusului infractor sau a grupurilor de infractori (UN ECOSOC (2005), [Rezoluția 2005/20, Ghid privind justiția în chestiuni care implică copiii victime și martori ai infracțiunilor](#), IV. Definiții)

Copil care are nevoie de protecție

Copilul care este, temporar ori permanent, lipsit de mediul său familial sau care, pentru protejarea intereselor sale, nu poate fi lăsat în acest mediu, are dreptul la protecție și asistență speciale din partea statului. Conf. : Articolul 20(1) din [Convenția cu privire la drepturile copilului](#).

Copii aflați în situații familiale precare

Se referă la copiii expuși la diferiți factori de risc care ar putea duce la sărăcie sau la excluziune socială; printre care se regăsesc: copiii care trăiesc într-o gospodărie cu o singură persoană aducătoare de venit; copiii care locuiesc cu un părinte cu handicap; copiii care trăiesc într-o gospodărie în care există probleme de sănătate mintală sau boli cronice; copiii care trăiesc într-o gospodărie în care există abuz de droguri sau violență domestică; copiii unui cetățean al Uniunii care s-a mutat într-un alt stat membru în timp ce ei înșiși au rămas în statul membru de origine; copiii care au o mamă adolescentă sau care sunt mame adolescente; și copiii care au un părinte încarcerat. (Consiliul Uniunii Europene (2021), [RECOMANDAREA \(UE\) 2021/1004 de instituire a unei Garanții europene pentru copii](#), 14 iunie 2021)

Abrevieri

ANPIS	Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială
ANITP	Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane
ANPDCA	Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție
ANPDPD	Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități
AvP	Avocatul Poporului
CC	Codul civil
CEDO	Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CoE	Consiliul Europei
CP	Cod penal
CPC	Codul de procedură civilă
CPP	Codul de procedură penală
CtEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
DGASPC	Direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului
FRA	Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene
ME	Ministerul Educației
MFTES	Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse
MJ	Ministerul Justiției
ONU	Organizația Națiunilor Unite
SPAS	Serviciul Public de Asistență Socială
UE	Uniunea Europeană

1/3
dintre copiii
abuzati nu
spun nimănui

1 Identificarea

[Strategia pentru protecția și promovarea drepturilor copilului](#) ne arată că numărul de cazuri de violență asupra copilului înregistrate în sistemul judiciar variază între aproximativ 2.400 și 2.850. Principalele categorii de infracțiuni comise împotriva copiilor sunt actul sexual cu un minor, violul și relele tratamente aplicate minorului, dar și violența domestică, lovirea sau alte violențe, traficul de persoane sau coruperea sexuală a minorilor. De asemenea, s-a constatat o creștere alarmantă a cazurilor de abuz, inclusiv sexual, în mediul online, dar și prevalența comportamentului de hărțuire/intimidare în mediul școlar - unul din patru elevi de 15 ani din România raportează că a fost expus abuzului psihologic de mai multe ori pe parcursul vieții, 17% au fost expuși la abuz fizic, iar 7% la abuz sexual. În același timp, cei mai mulți nu au cunoștințe privind toate formele pe care le poate lua abuzul sexual. De exemplu, 4 din 5 copii nu știu că mimarea actului sexual, fără ca acesta să aibă loc, este o formă de abuz sexual. 70% dintre copiii chestionați nu știu că atunci când abuzatorul se dezbrăca parțial sau total în fața lor este tot o formă de abuz sexual. O proporție similară a respondenților nu știe că obligarea sau invitarea copilului să vizioneze imagini sau/ și filme cu conținut sexual explicit este o formă de abuz sexual.

Astfel, la nivel global, [se estimează](#) că majoritatea cazurilor de agresiune împotriva copiilor nu sunt niciodată semnalate/identificate și se estimează că numărul real al copiilor victime ale infracțiunilor este mult mai mare decât cel înregistrat oficial. De exemplu, [se estimează](#) că, în Europa, aproximativ unul din cinci copii este victima unei forme de violență sexuală, în timp ce aproximativ **o treime dintre copiii abuzați nu spun nimănui**, în principal din cauza faptului că nu sunt capabili să recunoască abuzul, din rușine, frică sau pentru că nu știu cui să se adreseze.

Din aceste motive, este extrem de important ca toți profesioniștii care interacționează cu copiii să dispună de pregătire și instrumentele necesare pentru a identifica situațiile de abuz, în mod proactiv.

Legislație internațională

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului prevede la art. 19 că:

1. Statele părți vor lua toate măsurile legislative, administrative, sociale și educative corespunzătoare, în vederea protejării copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau abuz, fizic sau mental, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv abuz sexual, în timpul cât se află în îngrijirea părinților sau a unuia dintre ei, a reprezentantului ori reprezentanților legali sau a oricărei persoane careia i-a fost încredințat.

2. Aceste măsuri de protecție vor cuprinde, după caz, proceduri eficiente pentru stabilirea de programe sociale care să asigure sprijinul necesar copilului și celor cărora le-a fost încredințat, precum și pentru instituirea altor forme de prevenire și pentru identificarea, denunțarea, acționarea în instanță, anchetarea, tratarea și urmărirea cazurilor de rele tratamente aplicate copilului, descrise mai sus, și, dacă este necesar, a procedurilor de implicare judiciară.

Statul are, așadar, obligații pozitive de a menține copiii în siguranță, iar acest lucru înseamnă, în parte, că statul trebuie să dezvolte proceduri de identificare și raportare timpurie în ceea ce privește infracțiunile comise împotriva copiilor.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a dezvoltat o jurisprudență largă cu privire la obligația pozitivă a statului de a proteja copiii împotriva relexor tratamentelor, inclusiv atunci când aceste rele tratamente sunt aplicate de persoane private, inclusiv, dar fără a se limita la situații precum neglijarea pe termen lung de către părinți, abuzul sexual repetat de către profesorii de la școală, violul sau pedepsele corporale. Pentru detalii, vă recomandăm consultarea [Manualului FRA privind legislația europeană referitoare la drepturile copilului](#).

De exemplu, într-un caz de abuz sexual asupra unui elev de către profesorul său (cauza O’Keeffe împotriva Irlandei, Cererea nr. [35810/09](#)), CtEDO a declarat:

- obligația pozitivă de protecție capătă o importanță deosebită în contextul furnizării unui serviciu public important, cum este învățământul primar, autoritățile școlare fiind obligate să protejeze sănătatea și bunăstarea elevilor și, în special, a copiilor mici, care sunt deosebit de vulnerabili și se află sub controlul exclusiv al acestor autorități (punctul 145).
- atunci când a renunțat la controlul educației mării majorității a copiilor mici în favoarea unor actori nestatali, statul ar fi trebuit să fie conștient, de asemenea, având în vedere obligația sa inerentă de a proteja copiii în acest context, de riscurile potențiale pentru siguranța acestora în cazul în care nu exista un cadru de protecție adecvat. Acest risc ar fi trebuit să fie abordat prin adoptarea de măsuri și garanții corespunzătoare. Acestea ar fi trebuit, cel puțin, să includă mecanisme eficiente de identificare și denunțare a oricăror rele tratamente de către și către un organism controlat de stat, astfel de proceduri fiind fundamentale pentru aplicarea legilor penale, pentru prevenirea unor astfel de rele tratamente și, în general pentru îndeplinirea obligației pozitive de protecție a statului (punctul 163).

Legislație națională

Prevederi similare se regăsesc în legislația națională, de exemplu, Legea 272/2004 prevede la art. 89 (1) că „*Copilul are dreptul de a fi protejat împotriva abuzului, neglijării, exploatării, traficului, migrației ilegale, răpirii, violenței, pornografiei prin internet, precum și a oricăror forme de violență, indiferent de mediul în care acesta se află: familie, instituții de învățământ, medicale, de protecție, medii de cercetare a infracțiunilor și de reabilitare/detenție, internet, mass-media, locuri de muncă, medii sportive, comunitate etc.*”

O componentă esențială a protejării împotriva abuzurilor este prevenția, dar și identificarea timpurie a abuzurilor sau a situațiilor cu risc crescut de

abuz. În acest sens, statul are o obligație pozitivă de a identifica aceste situații, drept cauze ale inferiorității unei persoane în raport cu celelalte.

Cum putem identifica situații de abuz

Identificarea situațiilor de violență asupra copilului se realizează de către profesioniștii care interacționează cu copilul în diverse domenii de activitate, în sistemul public sau privat: protecția copilului, asistență socială, sănătate, educație, poliție, justiție etc. Cel mai bine plasați pentru identificarea unor astfel de situații sunt profesioniștii care au contact direct cu copilul și posibilitatea de a fi stabilit o relație cu copilul și familia sa, cunoscând, astfel, bine situația acestuia.

Există o serie de semne și simptome care pot fi observate de către orice profesionist avizat și format în acest sens și care ridică un semnal de alarmă, mai ales când nu pot fi explicate îndeajuns sau justificate de părinți, persoana de îngrijire sau reprezentantul legal.

Semnele specifice ale abuzului sunt descrise în :

- [Metodologia-Cadru privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie;](#)
- [Anexa 2 din procedura privind managementul cazurilor de violență asupra antepreșcolarilor/preșcolarilor/elevilor.](#)

Aceste semne pot consta în:

- Tulburări de comportament (apatie, iritabilitate, impulsivitate, agresivitate, minciună, fuga de acasă, furtul, consumul de alcool, de droguri etc.);
- Tulburări de somn (insomnii, somnolență, somn agitat, coșmaruri etc.);
- Tulburări de alimentație (anorexie, bulimie);
- Dereglări ale instinctului alimentar (lipsa apetitului, dureri de burtă, stări de vomă, pierderea sau diminuarea simțului gustativ);
- Autostigmatizare, autoculpabilizare, automarginalizare;

- Agitație extremă sau, dimpotrivă, apatie extremă;
- Opoziționism exagerat, spirit de frondă agresiv;
- Ticuri (clipit, rosul unghiilor etc.);
- Enurezis (incontinență urinară - pierderea controlului vezicii urinare), encoprezis (eliminarea scaunului în alte locuri în afară de toaleta, cum ar fi chiloței sau pe podea);
- Neglijență în îndeplinirea sarcinilor și incapacitate de a respecta un program impus;
- Dificultăți în relaționare și comunicare;
- Scăderea randamentului școlar, absenteism și abandon școlar;
- Stare depresivă, uneori cu tentative de suicid;
- Persistența unor senzații olfactive sau cutanate obsedante;
- Modificarea rapidă a dispoziției afective.

Există și un set de semne specifice **abuzului fizic**: vânătăi, leziuni, arsuri, hemoragii, fracturi.

Când ne raportăm la **abuzul sexual**, semnale specifice pot fi:

- Semne și simptome ale bolilor cu transmitere sexuală;
- Comportament sexual inadecvat vârstei etc.
- Leziuni traumatice ale organelor genitale;
- Prezența unei sarcini la o adolescentă (care nu declară tatăl);
- Teama incontrollabilă de bărbați (în cazul fetelor, dar poate fi relevant și în cazul băieților);

În cazul **neglijării grave**, unele dintre semnele specifice pot fi:

- Starea pielii (murdărie, excoriații, dermite);
- Stări de denutriție, de insuficiență ponderală, carențe alimentare;
- Hipotrofie staturo-ponderală nonorganică;
- Lipsa dezvoltării limbajului, abilităților specifice vârstei.

Aceste semne nu sunt obligatoriu datorate unei situații de violență asupra copilului, însă ridică suspiciunea asupra unei astfel de situații și trebuie corelate cu alte date (contextul în care s-a întâmplat abuzul, informații de la alți profesioniști, eventuale probe etc.) pentru a afla cauza acestora. Indiferent de posibilitățile profesionistului de a afla cauza acestora, acesta este obligat să semnaleze la DGASPC și verificările vor fi realizate ulterior pentru a stabili dacă este sau nu vorba despre violență asupra copilului. Cu alte cuvinte, se semnalează atât suspiciunea, cât și cazul.

Grupuri vulnerabile

Deși toți copiii sunt, în general, considerați vulnerabili din cauza vârstei, în cazul unor copii, două sau mai multe circumstanțe se pot manifesta simultan și pot crea situații adverse specifice cu care se confruntă persoanele care au aceste caracteristici. De exemplu, unii copii se pot confrunta și cu provocări specifice care rezultă din faptul că au o anumită dizabilitate, etnie sau că provin din familii aflate în situații de precaritate, din familii de migranți sau familii monoparentale, pentru că au o anumită orientare sexuală sau identitate de gen.

Este important să recunoaștem toate aceste caracteristici și modul în care ele pot interacționa și pot crea situații de vulnerabilitate. Doar astfel putem identifica în mod corect situații de abuz și se poate interveni în mod eficient în astfel de situații.

Există, de asemenea, anumite spații unde copiii sunt mai expuși unor riscuri, unde se manifestă riscuri specifice, cum ar fi mediul online sau centre rezidențiale.

Abuzuri online

[Salvați Copiii](#) arată că 96% dintre copii accesează internetul folosind telefonul smart, iar **unul din doi copii a fost victimă a diverselor forme de hărțuire în mediul online**, 54% dintre copiii cu vârste cuprinse între 12 și 17 ani afirmă că au fost afectați emoțional sau jigniți în spațiul virtual, 43% dintre ei recunosc că au văzut sau au primit mesaje cu caracter sexual, 61% simțindu-se inconfortabil ca urmare a ceva văzut pe internet.

Este evident că copiii petrec tot mai mult timp online, multe dintre interacțiunile lor se petrec tot în spațiul virtual și tot mai mulți dintre ei suferă diferite abuzuri în spațiul online. Din păcate, multe dintre aceste abuzuri nu sunt identificate.

Pentru a preveni și identifica aceste situații de abuz, Consorțiul Ora de Net a dezvoltat [un ghid](#) privind utilizarea în siguranță a internetului. Ghidul oferă resurse teoretice și recomandări de aplicații practice care pot fi folosite în activități educaționale pentru a dezvolta o înțelegere mai clară a principiilor, regulilor, a modalităților moderne de abordare a potențialelor riscuri asociate navigării copiilor pe internet.

O altă resursă utilă este [ghidul](#) dezvoltat de Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor (ITU), privind protecția copiilor în mediul online,

acesta include și sfaturi utile pentru diferite grupuri de vârstă, 5-7 ani, 8-12 și pentru copiii care au mai mult de 13 ani.

Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale (MCSI) a dezvoltat un [ghid](#) pentru părinți și educatori care include un set de sfaturi utile pentru prevenirea situațiilor de abuz online, recomandând:

- utilizarea setărilor de siguranță pentru Youtube – limitând, astfel, accesul la conținut neadecvat copiilor;
- stabilirea setărilor de confidențialitate la profilele de pe rețelele sociale;
- instalarea programelor antivirus pe calculator și pe dispozitivele mobile;
- crearea unui cont separat de utilizator pentru copiii pe calculator și pe dispozitivele mobile;
- securizarea sistemelor de jocuri ce permit conectarea online;
- utilizarea unor motoare de căutare sigure pentru copii și a unor programe de control parental;
- comunicarea deschisă și constantă cu copiii despre riscurile la care se expun;
- monitorizarea activității lor online.

Copii cu dizabilități

O [analiză FRA](#) arată că **copiii cu dizabilități sunt de trei până la patru ori mai susceptibili să se confrunte cu violență fizică și sexuală**, precum și cu forme de neglijare, iar riscul de violență crește atunci când există și alți factori – cum ar fi genul copilului, mediul său socioeconomic, apartenența etnică. Analiza arată că, din păcate, există deficiențe majore în a identifica rapid situațiile de risc și a reacționa prompt, deficiențe ce rezultă din lipsa de pregătire specifică, prevalența unor prejudecăți și a unei lipse de cunoaștere sau de înțelegere a persoanelor cu dizabilități, bariere de comunicare, precum și din faptul că numeroși copii cu dizabilități pot să nu fie conștienți de faptul că un anumit comportament este inacceptabil, în special în cazul abuzurilor sexuale.

O [analiză realizată în România](#) arată că persoanele cu dizabilități din centrele rezidențiale sunt mai expuse violenței și abuzului și că acestea se confruntă cu bariere suplimentare în accesarea sistemului de justiție, 53% dintre persoanele cu dizabilități au raportat că s-au simțit discriminate sau hărțuite într-o mare măsură când au încercat să acceseze sistemul de justiție, 39% au raportat discriminarea într-o oarecare măsură și 9% într-o mică măsură. Una dintre probleme este faptul că instituțiile din sistemul de justiție nu sunt adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități, de exemplu 80% dintre instanțe și 85%

dintre secțiile de poliție nu au rampe accesibile, iar 56% dintre instanțe și 88% dintre secțiile de poliție nu au interpreți pentru limbaj mimico-gestual.

Pentru a depăși aceste bariere este important ca adaptările specifice pentru personale cu dizabilități să includă, printre altele: infrastructură accesibilă care să faciliteze accesul fizic, informațional și comunicațional, interpreți în limbaj mimico-gestual, informații legale în formate accesibile, modalități de audiere flexibile (de exemplu, prelungirea timpului alocat răspunsurilor și formulării întrebărilor) și posibilitatea depunerii mărturiilor prin intermediul mijloacelor audio-video.

Pentru persoanele din centrele de tip rezidențial, o resursă utilă pentru identificarea acestor abuzuri este [ghidul](#) dezvoltat de Centrul pentru Resurse Juridice pentru vizitele inopinate din centre de tip rezidențial pentru minorii și adulții cu dizabilități mintale – acesta include metode de lucru, șabloane de monitorizare și exemple practice din vizite desfășurate și întrebări care pot duce la identificarea unor situații de abuz.

Copii de etnie romă

Conform [strategiei](#) de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome, copiii de etnie romă sunt mai expuși riscului de violență, abuz sau neglijare, aceștia au acces redus la educație timpurie în comparație cu cei aparținând populației majoritare, rate mari de abandon școlar și acces redus la servicii de sănătate. Astfel, copiii de etnie romă interacționează mai puțin cu personal educativ sau medical, ceea ce îngreunează identificarea timpurie a posibilelor abuzuri. Această identificare este îngreunată și de existența unor stereotipuri ale autorităților cu privire la copiii de etnie romă și a unei lipse de încredere față de autorități.

Din aceste considerente, pentru identificare timpurie a cazurilor de abuz, este esențială dezvoltarea de servicii comunitare, accesibile iar angajații acestor servicii să aibă pregătirea necesară pentru a identifica aceste potențiale abuzuri și a le raporta. Este importantă și dezvoltarea unei relații de încredere cu aceste comunități, precum și derularea unor campanii de comunicare și informare pentru a încuraja persoanele să recunoască posibilele abuzuri și să le raporteze.

Un model de intervenție în astfel de comunități este cel dezvoltat de asociația E-Romnja, un model bazat pe munca în și cu comunități rome – model descris la [link](#).

2 Denunțarea/sesizarea

Odată identificată o posibilă situație de abuz, se pune problema semnării acesteia. Acest capitol analizează mecanismele care facilitează sesizarea organelor competente cu privire la săvârșirea de infracțiuni/abuzuri împotriva copiilor. Cine anume ar trebui să facă aceste sesizări, unde și cum. Ce obligații și responsabilități au în acest sens profesioniștii din sistemul de educație, personalul medical și serviciile de protecție a copilului, precum și cum ar trebui să coopereze între ei în interesul superior al copilului.

Un alt aspect important este modul în care încurajăm și facilităm sesizarea directă de către copii a cazurilor de abuz la care sunt supuși sau la care sunt martori.

Legislație internațională

O [analiză CoE](#) arată că majoritatea țărilor europene prevăd sub o formă sau alta obligația de raportare a infracțiunilor împotriva copiilor, fie că este vorba de o obligație legală de a denunța, care se referă la obligațiile de a denunța incluse în legislația națională sau în politici publice sau obligațiile profesionale incluse în alte acte, cum ar fi norme profesionale, ghiduri sau recomandări.

[Convenția CoE privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzului sexual](#) îndeamnă statele membre să instruiască persoanele care au contacte regulate cu copiii, cu privire la protecția și drepturile copiilor, dar și să informeze copiii cu privire la riscurile exploatării sexuale și ale abuzului sexual, precum și cu privire la mijloacele de a se proteja singuri, adaptate, bineînțeles la capacitatea lor de înțelegere.

La nivelul UE, principalul instrument juridic în acest domeniu, este [Directiva 2011/92/UE](#) din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei, care obligă statele membre să ia măsurile necesare pentru a încuraja orice persoană să denunțe orice caz de abuz sexual asupra copiilor către autoritățile competente, ceea ce presupune, de asemenea, să se asigure

că orice norme de confidențialitate impuse de legislația națională anumitor profesioniști a căror principală atribuție este de a lucra cu copiii, nu constituie un obstacol în calea posibilității ca acești profesioniști să denunțe cazurile de abuz sexual asupra copiilor.

Legislație națională

În România, obligația de a denunța se regăsește în mai multe acte normative, iar nenedunțarea poate constitui infracțiune sau abatere disciplinară.

Nenedunțarea ca infracțiune

[Codul penal](#) incriminează nenedunțarea, în art. 266, care prevede că:

(1[^]) Fapta persoanei care, luând cunoștință de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, de trafic și exploatare a persoanelor vulnerabile ori contra libertății și integrității sexuale, săvârșite față de un minor, nu înștiințează de îndată autoritățile se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani.

(2) Nenedunțarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.

(3) Nu se pedepsește persoana care, înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârșirea fapte nenedunțate, încunoștințează autoritățile competente despre aceasta sau care, chiar după punerea în mișcare a acțiunii penale, a înlesnit tragerea la răspundere penală a autorului sau a participanților.

Astfel, cu privire la unele dintre cele mai grave infracțiuni, cum ar fi cele împotriva integrității sexuale a copiilor este chiar o infracțiune să nu denunți aceste fapte. Obligația este prevăzută pentru orice persoană, în afara membrilor de familie.

Prin membri de familie se înțelege, conf. art. 177 Cod Penal:

- ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude (se aplică, în caz de adopție, și persoanei adoptate ori descendenților acesteia în raport cu rudele firești.);

- soțul;
- persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelorora dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc.

Pentru funcționari publici pot fi aplicabile și alte infracțiuni, anume omisiunea sesizării, prevăzută în art. 267 Cod penal sau abuzul în serviciu art. 297.

Articolul 267

Omisiunea sesizării

(1) Funcționarul public care, luând cunoștință de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, omite sesizarea de îndată a organelor de urmărire penală se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Când fapta este săvârșită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la un an sau amenda.

Articolul 297

Abuzul în serviciu

(1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act prevăzut de o lege, o ordonanță a Guvernului, o ordonanță de urgență a Guvernului sau de un alt act normativ care, la data adoptării, avea putere de lege ori îl îndeplinește cu încălcarea unei dispoziții cuprinse într-un astfel de act normativ, cauzând astfel o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

Termenul de funcționar public este cel definit de art. 175 Cod penal, fiind unul larg care include și profesori, medici și orice persoană *care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public*.

Astfel, obligația de a sesiza abuzuri împotriva copiilor este dublată și

de o posibilă răspundere penală, când ne referim la funcționari publici cu responsabilități privind drepturile copiilor.

Obligația de a denunța orice formă de abuz/neglijență asupra copiilor poate constitui și o abatere disciplinară.

Obligația de a informa DGASPC

Obligațiile și metoda de intervenție pentru profesioniștii care lucrează direct cu copiii, familiile acestora și presupușii făptuitori/agresori sunt descrise în [Metodologia-Cadru din 19 ianuarie 2011](#) privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie. Aceasta descrie managementul de caz în situațiile de violență asupra copilului și violență în familie, management care implică parcurgerea următoarelor etape principale:

- identificarea, semnalarea, evaluarea inițială și preluarea cazurilor de copii victime ale violenței, respectiv de adulți și/sau copii victime ale violenței în familie;
- evaluarea detaliată, comprehensivă și multidimensională a situației copiilor victime ale violenței, respectiv a adulților și/sau a copiilor victime ale violenței în familie, precum și a familiei acestora și a presupusului făptuitor/agresor;
- planificarea serviciilor specializate și de sprijin, precum și a altor intervenții necesare pentru reabilitarea copiilor victime ale violenței, respectiv a adulților și/sau a copiilor victime ale violenței în familie, inclusiv servicii sau intervenții adresate familiei și presupusului făptuitor/agresor;
- furnizarea serviciilor și a intervențiilor: asistarea copiilor victime ale violenței, respectiv a adulților și/sau a copiilor victime ale violenței în familie, precum și a familiei în obținerea și utilizarea serviciilor necesare și declanșarea, la nevoie, a unor proceduri legale;
- monitorizarea și reevaluarea periodică a progreselor înregistrate, a deciziilor și a intervențiilor specializate;
- etapa de încheiere sau etapa finală a procesului de furnizare a serviciilor și intervențiilor specializate, cu monitorizarea post servicii și închiderea cazului.

Furnizorii de servicii sociale au obligația de a informa DGASPC.

Reprezentanții serviciilor publice de asistență socială care au suspiciuni cu privire la existența unei situații de abuz, neglijare, exploatare și orice altă formă de violență asupra copiilor cu care lucrează, au obligația să sesizeze de îndată DGASPC.

Conform [Metodologiei-Cadru](#) privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea, în situațiile de violență asupra copilului

și de violență în familie, SPAS/persoanele cu atribuții în asistență socială au obligația să completeze o fișă de semnalare obligatorie pe care o transmit la DGASPC în maximum 48 de ore de la identificarea cazului sau de la primirea sesizării din partea profesioniștilor care identifică situații de violență asupra copilului, respectiv de violență în familie. Obligativitatea semnalării situațiilor de violență asupra copilului se va înscrie în fișele de post ale tuturor profesioniștilor care interacționează cu copilul. DGASPC are la rândul său obligația de a verifica suspiciunea în termen de cel mult 48 de ore de la primirea sesizării ([art. 12](#) din Metodologie).

De asemenea, angajații instituțiilor publice sau private care, prin natura profesiei, intră în contact cu copilul și au suspiciuni asupra unui posibil caz de abuz, neglijare sau rele tratamente au obligația de a sesiza de urgență direcția generală de asistență socială și protecția copilului ([L. 272/2004](#), art. 89 (3)). Această obligație revine inclusiv profesorilor, medicilor și altor profesioniști care intră în contact cu copiii.

Deși nu sunt prevăzute sancțiuni specifice pentru nerespectarea acestor obligații trebuie menționat că **încălcarea cu vinovăție de către funcționarii publici a îndatoririlor corespunzătoare funcției publice pe care o dețin constituie [abatere disciplinară](#) și atrage răspunderea disciplinară a acestora**, putându-se aplica o sancțiune disciplinară, de la mustrare scrisă până la cea mai severă sancțiune, destituirea din funcția publică.

În momentul în care DGASPC primește formularul de sesizare, aceasta va urma procedura prevăzută de [Ordinul 288/2006](#) și va proceda la o evaluare inițială a cazului. În termen de 24 de ore se va întocmi un raport de evaluare. Pe baza raportului, managerul DGASPC va decide dacă cazul va fi trimis la SPAS pentru servicii de prevenire sau va fi gestionat de DGASPC. În cazul în care suspiciunea se confirmă, va urma o evaluare profundată.

De asemenea, pentru copiii care beneficiază de **servicii sociale organizate ca centre de zi pentru copiii în familie și/sau copiii separați sau în risc de separare de părinți**, sunt aplicabile și standardele minime din materie, aprobate prin [Ordinul nr. 27/2019](#), fiind în mod special relevante standardul 3 (protecția împotriva abuzurilor și neglijării) și standardul 4 (sugestii/sesizări/reclamații/notificări)

Acestea prevăd faptul că centrele de zi trebuie să ia măsuri pentru prevenirea și combaterea oricăror forme de tratament abuziv, neglijent, degradant asupra beneficiarilor, fiind nevoite să elaboreze și utilizeze o procedură proprie pentru identificarea, semnalarea și soluționarea cazurilor de abuz și neglijență în rândurile propriilor beneficiari și să sprijine beneficiarii pentru a sesiza orice formă de abuz, neglijare sau tratament

degradant. Centrele trebuie să stabilească propria procedură privind sugestiile, sesizările și reclamațiile beneficiarilor și trebuie să pună la dispoziția beneficiarilor un recipient de tip cutie poștală, în care aceștia pot depune sesizări/reclamații scrise cu privire la aspectele negative constatate, dar și propuneri privind îmbunătățirea activității centrului. Orice incident deosebit care afectează beneficiarii, personalul sau activitatea centrului se consemnează în registrul de evidență a cazurilor de abuz și a incidentelor deosebite. Incidentele deosebite se comunică imediat familiei beneficiarului și se notifică, în maximum 24 de ore, organelor de specialitate, în funcție de natura acestora (afecțiuni acute care necesită serviciile ambulanței și/ sau internare de urgență în spital, deces, accidente, furturi, agresiuni, alte infracțiuni sau contravenții etc.).

În cazurile de **trafic de minori**, profesioniștii care detectează o situație de trafic de minori sunt obligați să sesizeze cazul la DGASPC, la 119, conform [Mecanismului Național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane](#). În plus, orice persoană, orice instituție/organizație care a detectat o potențială victimă a traficului de persoane/ minori, atât în România, cât și la nivel transnațional trebuie să notifice această informație către ANITP.

Cu privire la copiii aflați în situații de risc de exploatare prin muncă, copiii victime ale traficului de persoane, precum și copiii români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state, devine aplicabilă și [Metodologia din 19 ianuarie 2011 de intervenție multidisciplinară și interinstituțională](#) în astfel de cazuri. Aceasta definește exploatarea prin muncă, precum și traficul de persoane, indică factorii de risc, consecințele/efectele acestor

Ghiduri pentru identificare:

Victime ale traficului de persoane - Pentru informații practice recomandăm consultarea [Ghidului privind procedura identificării victimelor traficului de persoane](#), care include și formularul de notificare, precum și procedura notificării și instrumente specifice pentru identificarea victimelor și a nevoilor acestora.

Copii exploatați prin muncă - Pentru informații practice recomandăm consultarea [Ghidului practic pentru monitorizarea copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă](#), care este un instrument util care poate fi folosit în acest sens. Include și fișe care pot fi folosite pentru semnalarea și monitorizarea cazurilor de exploatare a copilului prin muncă.

forme de exploatare, instituțiile responsabile cu responsabilitățile acestora, inclusiv metode de identificare, raportare, evaluare și intervenție.

119 - Numărul unic național pentru copii

[Legea 272/2004](#) prevede că copiii au dreptul de a depune plângeri cu privire la încălcarea drepturilor lor. În mod concret, acest drept poate fi exercitat în diferite moduri.

Ei, ca și orice altă persoană, de altfel, au posibilitatea de a suna la numărul 119 care este un număr național pentru copii. Oricine poate apela gratuit la această linie telefonică, unde se pot raporta cazuri de abuz, exploatare, neglijare și forme de violență împotriva copiilor. Acesta este un serviciu furnizat de DGASPC. În toate cele 47 de DGASPC-uri s-a înființat un birou de operatori care deservește aceste apeluri.

Personalul Liniei Copilului va consemna datele despre copil și situația de abuz, neglijare sau exploatare pe un formular, în timpul conversației, apoi va completa un formular de sesizare, în maximum 12 ore de la conversație și îl va transmite în termen de 24 de ore compartimentului competent al DGASPC pentru evaluare și măsuri suplimentare. În cazul copiilor romi – și având în vedere vulnerabilitatea lor mai mare – se vor depune eforturi suplimentare pentru a promova numărul unic național pentru copii în rândul membrilor comunităților de romi și, în special, în rândul femeilor rome.

O altă opțiune ar fi să adreseze o **petiție Avocatului Poporului**. Oricine poate adresa o petiție acestei instituții, indiferent de vârstă, atâta vreme cât nu sunt anonime, întrucât conform [legii de organizare](#), petițiile anonime nu vor fi luate în considerare. În cadrul instituției, funcționează și Avocatul Copilului – un adjunct al avocatului poporului, care apără drepturile copiilor în vârstă de până la 18 ani și care susține și încurajează respectarea și promovarea drepturilor acestora. Avocatul Copilului intervine în situații privind abuzuri fizice, psihice, sexuale, dispariții ale copiilor, fenomenul bullying, sărăcia, situația din centrele de plasament, relațiile în cadrul școlilor și grădinițelor, integrarea copiilor cu dizabilități, păstrarea legăturilor personale dintre copii și persoanele de care aceștia sunt atașați, situația copiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate, precum și în orice situație în care drepturile copiilor nu sunt respectate.

Puteți [adresa petiții](#) către Avocatului Poporului/Avocatul Copilului prin e-mail, fax, telefonic sau vizitând unul dintre centrele teritoriale. Aveți și modele de petiție disponibile pe [site-ul instituției](#).

În cazul **plângerilor penale**, conform [Codului de procedură penală](#) (art. 289(8)), copiii mai mici de 14 ani pot depune plângeri doar prin intermediul reprezentanților lor legali, iar cei cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani cu

acordul reprezentanților lor legali, cu excepția cazului în care reprezentantul legal este cel acuzat de comiterea unei infracțiuni, caz în care poliția ar trebui să inițieze o anchetă.

Plângerile pot fi depuse în scris la sediul unității de poliție de pe raza de domiciliu a victimei (dacă e făcută de victimă se numește plângere, dacă e făcută de un martor se numește denunț). Plângerea poate fi făcută și la parchet (la procuror) sau se poate suna **Serviciul Unic de Apel de Urgență 112** – oricine poate suna la acest număr pentru urgențe. Puteți de asemenea suna la secția de poliție de care aparțineți.

Pentru modele de plângeri

Penale (infracțiuni) - vă recomandăm să consultați [Ghidul practic cu modele de cereri pentru justițiabili în materie penală](#), care conține modele de plângeri (p.11) precum și alte acte necesare în faza de urmărire penală, cum ar fi cererea de constituire ca parte civile (adică posibilitatea de a cere daune- p. 19), sau cereri de administrare probe, de a fi încunoștințați privind urmărire penală(p.33), de a primi statutul de persoană vulnerabilă (p.35).

Sesizări Avocatul Poporului - puteți [adresa petiții](#) către Avocatului Poporului/Avocatul Copilului prin e-mail, fax, telefonic sau vizitând unul dintre centrele teritoriale. Aveți și modele de petiție disponibile pe [site-ul instituției](#).

3 Evaluarea

Evaluarea este o etapă importantă când identificăm posibile abuzuri împotriva copiilor. Printr-o evaluare, profesioniștii implicați pot stabili circumstanțele unui abuz, dacă există date care să confirme/infirmă existența unui abuz, dacă există nevoi specifice pentru copilul implicat sau pericole care trebuie adresate, precum și dacă se impune sesizarea altor autorități competente.

Legislație internațională

În ceea ce privește infracțiunile comise împotriva copiilor, [Directiva privind drepturile victimelor infracțiunilor](#) stabilește că unul dintre pașii inițiali și esențiali atunci când sunt raportate astfel de infracțiuni este ca victimele să primească o evaluare individuală și în timp util, pentru a identifica nevoile specifice de protecție și pentru a stabili dacă și în ce măsură ar beneficia de măsuri speciale în cursul procedurilor penale, datorită vulnerabilității lor speciale la victimizare secundară și repetată, la intimidare și la represalii.

[Liniile directoare ale Consiliului Europei privind strategiile naționale integrate pentru protecția copiilor împotriva violenței](#) subliniază, de asemenea, că:

Copiii victime ar trebui să fie evaluați fără întârziere, iar în cazul victimelor violenței în familie, ar trebui să se stabilească capacitatea de protecție a îngrijitorului non-violent și situația celorlalți copii care locuiesc în casă.

În ceea ce privește copiii care sunt suspectați sau acuzați în cadrul procedurilor penale, [Directiva UE privind drepturile procedurale](#) ale acestora a stabilit că aceștia trebuie să fie:

evaluați individual, ținând cont de personalitatea și maturitatea copilului, de mediul economic, social și familial al acestuia, precum și de orice vulnerabilități specifice pe care le poate avea copilul.

[...] astfel de informații despre caracteristicile și circumstanțele individuale ale copilului care ar putea fi utile autorităților competente atunci când:

- (a) stabilirea dacă trebuie să se ia vreo măsură specifică în beneficiul copilului;
- (b) evaluarea caracterului adecvat și a eficacității oricăror măsuri de precauție cu privire la copil;
- (c) luarea oricărei decizii sau acțiuni în cadrul procedurilor penale, inclusiv în momentul pronunțării sentinței.

În cazul copiilor din comunitățile de romi, o atenție deosebită trebuie acordată circumstanțelor specifice care decurg din strategiile de supraviețuire ale gospodăriei în care trăiește copilul, în special când acesta este implicat în generarea de venituri în economia subterană. De asemenea, anchetatorii care conduc cazul trebuie încurajați să facă un efort deliberat pentru a aborda posibilele prejudecăți împotriva romilor.

Legislație națională

În România, obligația de a denunța se regăsește în mai multe acte normative, iar nedenușterea poate constitui infracțiune sau abatere disciplinară.

O componentă esențială în gestionarea posibilelor abuzuri împotriva copiilor o constituie etapa de evaluare, care constă într-o evaluare inițială și una detaliată. Aceste etape sunt descrise pe larg în [Metodologia-Cadru din 19 ianuarie 2011](#) privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie.

Evaluarea inițială reprezintă procesul prompt și sumar prin care

este colectată și verificată, într-o primă instanță, informația cu privire la suspiciunea sau situația de violență asupra copilului, respectiv de violență în familie.

Evaluarea inițială este realizată de către asistenții sociali din cadrul SPAS sau de către persoanele cu atribuții în asistență socială de la nivelul primăriilor, iar în situații de urgență se realizează de către echipa mobilă de intervenție a serviciului telefonul copilului. Ea va stabili dacă există într-adevăr un caz de violență, dacă există anumite suspiciuni care nu pot fi probate și este necesară o evaluare detaliată precum și dacă copilul se află într-o situație de risc.

Evaluarea detaliată a situației copiilor victime ale violenței este realizată, de preferat, de către o echipă multidisciplinară și interinstituțională, coordonată de managerul de caz. Din echipă ar trebui să facă parte asistenți sociali, psihologi, medici, juriști, iar în unele cazuri chiar polițiști pot fi implicați și chiar și alți profesioniști care, prin pregătirea profesională sau prin vocație, pot aduce un plus de calitate serviciilor oferite de echipa multidisciplinară. Prezența asistenților sociali cu experiență în lucrul cu comunitățile de romi este deosebit de importantă atunci când se investighează cazuri în care copilul victimă provine dintr-o comunitate de romi.

Pe parcursul evaluării, echipa va urmări să răspundă la următoarele întrebări:

- a) Este sau a fost, într-adevăr, copilul maltratat?**
- b) Este situația copilului atât de dramatică încât necesită scoaterea din mediul său?**
- c) Ce argumente se pot aduce pentru a susține maltratarea copilului?**
- d) Cum a reacționat/reacționează copilul la maltratare?**
- e) Există vreun risc pentru siguranța prezentă sau viitoare a copilului?**
- f) Cât este de mare probabilitatea repetării acestei situații?**
- g) Se poate presupune că persoanele care îngrijesc copilul ar putea fi îndrumate, prin intermediul unor servicii specializate, să își modifice comportamentul față de copil și circumstanțele de viață ale acestuia, în condiții care nu pun în primejdie imediată viața sau dezvoltarea copilului?**
- h) Posibilitățile oferite copilului în cazul intervenției sunt într-adevăr superioare situației în care se afla el înainte de intervenție?**
- i) Au fost sesizate organele de urmărire penală în situația în care se apreciază că a fost săvârșită o faptă penală?**

j) Abuzul săvârșit implică incriminarea legală a făptuitorilor/agresorilor?

k) Ce fapte au comis cu adevărat presupușii făptuitori/agresori?

În unele cazuri, echipa de intervenție se poate confrunta cu argumente de tipul unui așa-zis specific cultural al grupului care ar face acceptabilă, de exemplu, pedeapsa corporală. În astfel de cazuri, este esențial să transmiteți cu fermitate mesajul că niciun specific cultural nu este acceptabil dacă încalcă legea. În cazul copiilor romi, pentru o comunicare mai ușoară și mai persuasivă a acestui mesaj este de dorit prezența și implicarea activă a unui asistent social cu experiență de lucru în comunitățile de romi (ideal, o persoană în care comunitatea are încredere).

Când ne raportăm la victime ale unor infracțiuni, devine aplicabilă și [Legea 211/2004](#), care prevede că evaluarea se face de către compartimentele specializate de intervenție în situații de abuz, neglijare, trafic, migrație și repatrieri din cadrul direcției generale, potrivit [Legii nr. 272/2004](#) și [anexei nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 49/2011](#) pentru aprobarea [Metodologiei-cadru](#) privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și violență în familie și a [Metodologiei](#) de intervenție multidisciplinară și interinstituțională privind copiii exploatați și aflați în situații de risc de exploatare prin muncă, copiii victime ale traficului de persoane, precum și copiii români migranți, victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state.

Conform acestor prevederi, pentru a putea acorda măsurile de sprijin și protecție adecvate și pentru a identifica nevoile de asistență și protecție, precum și serviciile de sprijin și protecție adecvate, se realizează o **evaluare a victimei** de către Serviciul pentru Sprijinirea Victimelor Infracțiunilor, respectiv compartimentele specializate din cadrul DGASPC (art. 3[^]7 - 3[^]9). Acest text de lege prevede că victima poate fi însoțită pe durata evaluării de către o persoană pe care o consideră de încredere, dacă solicită acest lucru, iar evaluarea are loc în cel mai scurt timp, pentru a evita victimizarea secundară, urmărindu-se ca numărul de declarații, evaluări medicale/psihologice/sociale să fie reduse la minim.(art. 3[^]9, (6)(7))

În cazurile de [trafic de minori](#), se realizează o evaluare inițială a riscurilor și a nevoilor de asistență și protecție, organul de urmărire penală în colaborare cu reprezentantul CR ANITP și al psihologului de la DGASPC, completează formularul privind evaluarea inițială și, în plus, este completat un formular privind planul de management al riscurilor și nevoilor imediate, iar în cadrul acestor evaluări se analizează și necesitatea unui plasament în regim de urgență pentru copil, fapt evaluat de DGASPC.

Copiii preferă:

- O atitudine informală, calmă și răbdătoare
- Abordare prietenoasă, politicoasă, zâmbitoare și empatică
- Limbaj simplu, accesibil și clar;
- Să arătați interes în ceea ce povestește copilul, să fiți prezenți și disponibili.

4 Dreptul de a fi ascultat

Este foarte importantă implicarea și ascultarea copiilor în cadrul procedurilor care îi privesc. O [analiză FRA](#) arată că copiii își doresc să aibă și ei un cuvânt de spus în ceea ce privește modul în care sunt audiați, că copiii au opinii clare și chiar preferințe referitoare la modul în care ar trebui audiați. De exemplu, copiii sugerează că ar trebui luat în considerare faptul că ei nu comunică neapărat la fel ca adulții, mai ales atunci când sunt mici.

Într-o consultare organizată cu ajutorul UNICEF România pe 25.02.2024 cu un grup de copii cu vârste cuprinse între 11 și 18 ani, cei mai mulți au declarat că preferă:

- ca cel care le vorbește să încerce mai întâi să afle cât mai multe despre copil, să-l înțeleagă și să-i înțeleagă contextul și să încerce să stabilească o relație de încredere;
- să li se vorbească cu respect, răbdare și empatie;
- să încerce să le vorbească fără condescendență, fără limbaj pasiv-agresiv;
- să țină cont de faptul că sunt copii și că nu se poate să li se aplice aceleași proceduri gândite pentru adulți.

„Profesionistul ar trebui să îi vorbească prietenos copilului, să arate empatie și respect, oferindu-i siguranță, să îi explice că dacă îi vorbește poate să îl ajute, să îl facă să înțeleagă că și alții trec prin ce trece el.”

Copil participant la consultările cu copiii realizate pe marginea acestui ghid cu sprijinul UNICEF România, 25.02.2024

În cazul în care copiii aleg să participe la proceduri judiciare, ar trebui depuse mai multe eforturi pentru a le facilita participarea. Măsurile luate trebuie să fie bazate pe o evaluare individuală a copilului și ar trebui adaptate luând în considerare vârsta, maturitatea, nivelul de înțelegere și orice dificultăți de comunicare ale acestuia, precum și circumstanțele cazului respectiv. Copiii intervievați au declarat că o abordare deschisă, grijulie, respectuoasă și prietenoasă este esențială pentru a-i determina să își comunice mai bine dorințele și sentimentele.

[Convenția ONU privind drepturile copiilor](#) prevede la articolul 12 că:

1. Statele părți vor garanta copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește, opiniile copilului urmând să fie luate în considerare ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate.

2. În acest scop, copilului i se va da, în special, posibilitatea de a fi ascultat în orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește, fie direct, fie printr-un reprezentant sau un organism competent, în conformitate cu regulile de procedura din legislația națională.

Acest drept este recunoscut și în legislația națională în [Legea 272/2004](#), la art. 12, precum și în [Codul civil](#), care, la articolul 264, prevede că:

(1) În procedurile administrative sau judiciare care îl privesc, **ascultarea copilului care a împlinit vârsta de 10 ani este obligatorie**. Cu toate acestea, poate fi ascultat și copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani, dacă autoritatea competentă consideră că acest lucru este necesar pentru soluționarea cauzei.

(2) Dreptul de a fi ascultat presupune posibilitatea copilului de a cere și a primi orice informație, potrivit cu vârsta sa, de a-și exprima opinia și de a fi informat asupra consecințelor pe care le poate avea aceasta, dacă este respectată, precum și asupra consecințelor oricărei decizii care îl privește.

(3) Orice copil poate cere să fie ascultat, potrivit prevederilor alin. (1) și (2). Respingerea cererii de către autoritatea competentă trebuie motivată.

(4) Opiniile copilului ascultat **vor fi luate în considerare în raport cu vârsta și cu gradul său de maturitate**.

Faptul că audierea copiilor este obligatorie nu trebuie interpretat în sensul în care copiii au o obligația de a participa la proceduri judiciare. **Dreptul de a fi ascultat reprezintă o alegere, nu o obligație, obligatoriu este să le fie respectat acest drept, să fie asigurate premisele necesare exercitării acestui drept și să le fie respectate opțiunile.** Așadar, un copil are dreptul de a nu-și exercita acest drept, exprimarea opiniilor de către copil este o opțiune, nu o obligație

Așa cum reiese din textul indicat, opiniile și declarațiile date de copii vor fi apreciate în funcție de vârsta și gradul de maturitate. Așa cum arată [Metodologia-cadru](#) privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie, *din cauza limitelor impuse de vârstă, respectiv de starea lor fizică și/sau psihică, posibilitatea acestora de a da o declarație cu privire la abuzul ale cărui victime au fost poate fi limitată, dar în niciun caz nu trebuie să justifice respingerea afirmațiilor care indică existența unei situații de abuz, neglijare, exploatare și/sau trafic de copii ori alte forme de violență.*

Metodologia ne arată că există o serie de mijloace care pot fi folosite pentru a se stabili gradul de veridicitate al declarațiilor copilului, dincolo de coroborarea afirmațiilor cu alte mijloace de probă, cum ar fi alte declarații, acte medicale, expertiza medico-legală și psihologică. Echipa care audiază minorul poate lua în calcul și:

- descrierea verbală sau comportamentală a abuzului, neglijării și exploatării, a altor forme de violență;
- informații cu privire la context;
- concordanța dintre reacția emoțională a copilului și comportamentul descris, starea funcțională a copilului și circumstanțele interviului.

Alte instrumentele care pot fi folosite, cu precădere când sunt audiați copii mici sau cei cu dizabilități mintale sunt: desenul, jocul liber, precum și păpușile anatomice, recomandate în special copiilor cu vârsta între 5 și 7 ani care au suferit abuzuri sexuale. Acestea sunt descrise în [Ghidul de audierea minorilor victime violenței](#), publicat de FONPC în 2017.

Folosirea **păpușilor anatomice** poate ajuta copiii să-și reamintească și să descrie detaliile unui abuz pe care l-au suferit. Acestea trebuie să fie utilizate, însă, numai după ce copilul a dezvoltat presupusul abuz, pentru a-l ajuta să-și reamintească detaliile evenimentului și pentru a putea să arate ceea ce s-a întâmplat, în cazul în care nu poate descrie în cuvinte. Totodată, acestea pot fi folosite doar dacă este recomandabil pentru gradul de dezvoltare al copilului. Se folosesc cu precădere pentru copii cu vârsta între 5 și 7 ani, care au suferit abuzuri sexuale.

Folosirea acestei metode permite, pe de o parte, persoanei care efectuează audierea, să clarifice diversele părți ale corpului, în special cele

intime, denumite de copil cu diverse cuvinte, iar pe de altă parte, poate orienta atenția asupra atingerilor și/sau durerilor copilului la nivelul diferitelor zone ale corpului.

Desenul este un mijloc proiectiv nonverbal, utilizat cu succes în diagnosticarea copiilor care au suferit traume. Atât desenul liber, cât și cel tematic (desenul propriei persoane, desenul altei persoane sau desenul familiei, desene anatomice) oferă date despre trăirile psihice ale copiilor care au dificultăți în verbalizarea experiențelor avute. În orice caz, acest procedeu poate oferi numai un indiciu al existenței abuzului. Anchetatorul sau psihologul va continua să adreseze copilului întrebări sau invitații deschise, pentru a obține o descriere verbală a evenimentului.

Jocul liber este un mijloc de observare a copilului în timpul activităților cotidiene ale acestuia (luarea mesei, baia, statul pe oliță, pregătirea pentru culcare), aflat la dispoziția părinților sau a psihologului. Jocul poate demonstra existența abuzului atunci când, pe parcursul desfășurării acestuia, copilul face demonstrația abuzului la care a fost supus. Acest procedeu poate constitui doar un indiciu pentru începutul anchetei.

Pentru audierea propriu zisă și **întrebări specifice** care pot fi adresate, vă recomandăm să folosiți Protocolul de Interviu Institutul Național pentru Sănătate Infantilă și Dezvoltare Umană (NICHD), puteți găsi versiunea în limba română la acest [link](#) (p. 48). Protocolul NICHD prevede o metodă de interviu structurată a copilului victimă, conținând, diferitele activități și etape de realizat în cadrul audierii, precum și întrebările care trebuie adresate copilului. Scopul utilizării protocolului NICHD este de a reduce sugestibilitatea profesioniștilor care participă la procedura juridică de audiere a unui copil victimă, de a permite acestora să-și adapteze întrebările în funcție de nivelul de dezvoltare al copilului, ajutând, în același timp, copiii să ofere o declarație cât mai detaliată și cât mai exactă.

Specialiștii atrag atenția că, în general, trebuie să avem în vedere că unele subiecte pot fi dificil de discutat cu un copil, cum ar fi abuzul sexual. Copiii pot fi foarte reticenti în a împărtăși informații și a dezvălui detalii despre abuz. Din aceste motive, este important ca atunci când copilul este ascultat, să se evite a se pune întrebări insinuante sau indiscrete, iar cel care conduce interviu ar trebui să îi încurajeze pe copii să relateze în mod spontan și liber informațiile, stabilind o legătură, oferind suficient timp pentru răspuns și abținându-se de la întreruperi sau de la utilizarea prematură a unor întrebări specifice. Cele mai importante aspecte în acest sens sunt:

- A asculta cu atenție și a evita întreruperea copilului;
- A le permite copiilor să-și spună povestea, în felul lor;
- A nu exprima șoc sau emoții puternice, deoarece acest lucru poate alarma copilul;
- A rămâne calm și liniștit;

- A explica faptul că alți profesioniști (adică medicul legist) ar putea fi nevoiți să examineze situația dacă se pare că este necesară o evaluare suplimentară;
- A mulțumi copilului pentru schimbul de informații și a spune că vor fi luate măsuri pentru a-l ține în siguranță, dar fără promisiuni care nu pot fi ținute, cum ar fi că informațiile vor rămâne un „secret”. Confidențialitatea limitată este tot ce se poate oferi;
- Trebuie luate notițe, cu atenție, cu privire la orice conversație cu copilul și/sau părinții/ îngrijitorii.

De asemenea, [în practică](#), s-a constatat că principalele greșeli care pot fi comise cu ocazia audierii copiilor, se referă la folosirea unor tehnici de audiere nepotrivite, cum ar fi: trecerea cu ușurință peste faza relatării libere și folosirea în exces a întrebărilor, influențarea declarației prin comunicarea conținutului declarațiilor altor persoane sau prin adresarea de întrebări sugestive (care sugerează un răspuns) sau direcționate (care direcționează copilul spre un anumit răspuns), adresarea de întrebări repetate cu privire la același subiect pentru a obține răspunsul dorit, confirmarea sau întărirea comportamentului dezirabil prin folosirea de pedepse sau recompense.

Astfel de tehnici de audiere sunt uneori folosite la audierea suspectilor/ inculpaților adulți, dar când ne raportăm la copii, chiar și cei care au calitatea de suspect sau inculpat, ele pot distorsiona și influența ceea ce copilul declară, făcând acea declarație interpretabilă, fiind uneori nevoie de audieri repetate pentru a se stabili adevărul, audieri care pot avea un efect negativ pronunțat asupra copiilor.

Resurse care pot fi utile pentru pregătirea audierii unui copil:

- Viorel Badea, Bogdan Nicolae Trandafir, *Ghidul metodologic privind audierea minorilor victime ale violenței*, adoptat în luna aprilie 2017
- Asociația Alternative Sociale, Institutul Național Al Magistraturii, *Ghid de audiere a copilului în proceduri judiciare*, 2009
- Mona Maria Pivniceru, Cătălin Luca, *Ghid de audiere a copilului în proceduri judiciare*, București, Editura Hamangiu, 2009
- Tactica Audierii în Procesul Penal, *Ghid de bune practici*, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2020
- De asemenea, pentru organele de cercetare penală, recomandăm utilizarea Metodologiei privind investigarea infracțiunilor cu victime copii, dezvoltată în cadrul acestui proiect.

5 Informarea

Această secțiune explorează dreptul la informare, ce presupune el, cine realizează informarea, când, cum, cui și ce informații se transmit și în ce manieră.

[Cercetările FRA](#) ne arată că dreptul copiilor implicați în procedurile judiciare de a fi informați este esențial pentru participarea lor efectivă la proceduri, dar și pentru protejarea lor. Informațiile concrete, comunicate în doze digerabile pe parcursul tuturor fazelor procedurii, îi pot feri pe copii de sentimentul de neliniște provocat de ceea ce constituie, de cele mai multe ori, prima lor confruntare cu un sistem judiciar potențial intimidant. Un copil bine informat capătă mai multă încredere în el însuși și în sistemul judiciar. Astfel, el se simte mai în siguranță și poate vorbi mai liber, ceea ce înseamnă că declarațiile sale sunt luate în considerare în mai mare măsură, iar el poate participa deplin la procedură.

[Directiva Victimelor](#) prevede la art. 3 că:

(2) Statele membre asigură efectuarea comunicațiilor către victime într-un limbaj simplu și accesibil, verbal sau în scris. Astfel de comunicații iau în considerare caracteristicile personale ale victimei, inclusiv orice dizabilitate care poate afecta abilitatea de a înțelege sau de a se face înțeleasă.

Se precizează, de asemenea, că informațiile și consilierea furnizate de autoritățile competente ar trebui să fie, pe cât posibil, acordate printr-o serie de mijloace și într-o manieră care pot fi înțelese de către victimă. Astfel de informații și consiliere ar trebui furnizate într-un limbaj simplu și accesibil.

De asemenea, trebuie garantat faptul că copilul se poate face înțeles în cursul procedurilor. În acest sens, trebuie luate în considerare vârsta, maturitatea, capacitățile intelectuale și emoționale și nivelul de educație, limbile cunoscute, precum și alte caracteristici individuale ale copiilor. Ar trebui să se țină seama în mod deosebit de dificultățile de înțelegere sau de

comunicare ce se pot datora oricărui tip de dizabilitate, precum deficiențele de auz sau de vorbire. De asemenea, limitările privind capacitatea unui copil de a comunica informații ar trebui luate în considerare în cursul procedurilor judiciare.

Obligația de informare este extrem de importantă când ne referim la copii care sunt victime ale infracțiunilor. Informarea acestora cu privire la drepturile lor și procedura ce urmează, trebuie să fie una pe înțelesul lor și una efectivă, nu pur formală.

Această obligație de a informa victimele, într-un limbaj simplu și accesibil acestora, este prevăzută și în [Legea 211/2004](#) privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor care prevede la art. 4 obligativitatea informării victimelor, inclusiv printr-un formular, de către organele judiciare cu privire la:

- tipul de sprijin pe care victimele îl pot primi și din partea cui, inclusiv, în cazul în care este relevant, informații de bază privind accesul la asistență medicală, orice tip de asistență specializată, inclusiv asistență psihologică și cazare alternativă;
- organul de urmărire penală la care pot face plângere;
- dreptul la asistență juridică și instituția unde se pot adresa pentru exercitarea acestui drept;
- condițiile și procedura pentru acordarea asistenței juridice gratuite;
- drepturile procesuale ale persoanei vătămate și ale părții civile;
- condițiile și procedura pentru a beneficia de dispozițiile art. 113 din [Codul de procedură penală](#), precum și de dispozițiile [Legii nr. 682/2002 privind protecția martorilor](#), cu modificările ulterioare;
- condițiile și procedura pentru acordarea compensațiilor financiare de către stat;
- dreptul de a fi informate, în cazul în care inculpatul va fi privat de libertate, respectiv condamnat la o pedeapsă privativă de libertate, cu privire la punerea acestuia în libertate în orice mod, conform Codului de procedură penală;
- dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege;
- cui se vor putea adresa pe viitor pentru obținerea de informații privind stadiul cauzei, precum și datele de contact în acest sens, dacă copilul înțelege să depună o plângere.
- în cazul în care victima își are reședința sau locuința permanentă pe teritoriul unui alt stat membru UE, informații privind posibilitatea de depunere a plângerii penale sau a cererii de acordare a compensației financiare din partea statului pe teritoriul statului respectiv, precum și faptul că există posibilitatea, conform legislației privind cooperarea judiciară internațională, ca aceasta să fie audiată de autoritățile judiciare române fără a fi prezentă pe teritoriul României.

Conform [Mecanismului Național de identificare și referire](#) a victimelor traficului de persoane, și în cazul victimelor traficului de persoane este prevăzută obligația informării victimei cu privire la drepturile și obligațiile lor, într-un limbaj simplu, pe înțelesul fiecărei victime, cu explicarea separată a fiecărui drept pentru a le ajuta pe acestea să conștientizeze drepturile lor și importanța colaborării cu organele de urmărire penală, pentru a le ajuta să acceseze serviciile de care au nevoie. Informarea trebuie să se realizeze într-o manieră clară și profesională, cu încurajarea victimei să pună întrebări clarificatoare, cu confirmarea că persoana a înțeles ce i-a fost explicat și trebuie realizată verbal, sau în limbaj mimico-gestual și în scris, existând și un formular în acest sens la Anexa 2.

În practică, se constată [o serie de neajunsuri](#). De exemplu, nu există website-uri prietenoase cu copilul, unde să fie oferite informații online cu privire la sistemul de justiție. În plus, de regulă, sunt folosite formulare/procese-verbale tipizate pentru a garanta informarea copiilor, dar aceste formulare, deși pot fi utile, nu sunt redactate într-un limbaj accesibil și informarea nu se poate limita la folosirea acestor formulare. Informarea trebuie să fie un proces continuu, repetat, care permite copilului să pună întrebări și să asimileze informația.

Problemele par să existe la nivel European, de exemplu, [un studiu realizat de FRA](#) care a inclus și România arată că:

- (i) în opinia specialiștilor, cadrele legislative naționale au un grad prea mare de generalitate, atât în materie civilă, cât și în materie penală, astfel încât mulți copii sunt insuficient informați;
- (ii) materialele adaptate pentru copii sunt rareori disponibile;
- (iii) copiii declară că nu sunt ținuți la curent și nu primesc informații cu privire la derularea cauzelor pe durata procedurii, de exemplu, referitor la locul unde se află acuzații în timpul procedurilor penale sau la prezența părinților sau a rudelor în procedurile civile, îndrumări cu privire la comportamentul lor pe durata audierilor, perioade de așteptare înainte de audieri, despre durata procedurii, precum și în ceea ce privește verdictul și consecințele sale;
- (iv) există mult mai puține practici de informare în procedurile civile decât în cele penale;
- (v) copiii spun că se simt adesea speriați și, mai degrabă, ca niște acuzați, iar nu ca victime sau martori.

Pentru a evita aceste limitări, este esențial ca copiii să primească informații și consiliere într-o manieră adecvată vârstei și maturității lor, într-un limbaj ușor de înțeles.

Este recomandat ca o singură persoană să fie responsabilă pentru pregătirea, informarea și sprijinul copilului înainte, pe parcursul și după încheierea procedurii judiciare. Această persoană trebuie să aibă pregătire specializată pentru a comunica cu copiii. În cazul copiilor romi care participă la procedurile judiciare, persoana responsabilă de pregătirea, informarea și sprijinirea copilului ar trebui, în mod ideal, să fie de origine romă – sau cel puțin un asistent social care lucrează cu romi.

Cu toate acestea, informarea se realizează, în mod complementar și de către avocat, de către psiholog și toți profesioniștii cu care interacționează copilul. Cu toții au un rol în a oferi claritate și informații copilului pe parcursul procedurilor în care este implicat.

Un rol important îl au și părinții copilului. Informațiile ar trebui comunicate în mod direct atât copilului, cât și părinților și/sau reprezentanților juridici. Informarea părinților este utilă pentru că, în practică, aceștia pot de multe ori facilita comunicarea cu copilul, pot ajuta copilului să înțeleagă mai bine cadrul în care are loc audierea, pașii care vor urma și ce drepturi are copilul. Ca să poată face acest lucru și părintele are nevoie de multe ori să primească aceste informații. **Informarea părinților nu ar trebui, totuși, să constituie o alternativă la informarea copilului.**

Informarea trebuie să aibă loc, de regulă, înaintea oricărei audieri, pentru a permite copilului să își facă o imagine cât mai clară asupra a ceea ce va urma, pentru a-i permite să pună întrebări și a se simți în siguranță, a demistifica o procedură care poate părea intimidantă pentru copii.

Într-o consultare organizată cu ajutorul UNICEF România pe 25.02.2024, cu un grup de copii cu vârste cuprinse între 11 și 18 ani, cei mai mulți au declarat că, pentru ei, cel mai important lucru care să-i ajute să se simtă în siguranță și să coopereze pe parcursul unor proceduri judiciare este să fie informați despre ce urmează să se întâmple și ce pași vor urma. Ei au arătat că preferă informarea orală, directă, care să le dea ocazia să pună întrebări și să înțeleagă ce va urma și că această informare ar trebui să fie direcționată către ei și nu către părinții lor sau alți adulți în speranța că aceștia le-ar transmite lor mai departe.

• Resurse care pot fi utile pentru informarea victimelor:

- Institutul Român pentru Drepturile Omului, Ghid privind prevenirea situațiilor de violență asupra copiilor și tinerilor din centrele rezidențiale, editura I.R.D.O. 2022 - [link](#) include informații pentru copii cu privire la drepturile lor și modul în care și le pot apăra.
- Protocol de colaborare privind educația juridică încheiat între Ministerul Justiției, Ministerul Educației, Consiliul Superior al Magistraturii, Înalta Curte de Casație și Justiție, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și Uniunea Națională a Barourilor din România, în 2022 – disponibil la [link](#)
- Formular dezvoltat de APADOR-CH pentru informarea în limbaj accesibil a suspecților și inculpaților cu privire la drepturile lor - [link](#)
- Ministerul de Justiție a dezvoltat o secțiune specială pe site cu drepturile victimelor infracțiunilor - [link](#)

6 Audierea copiilor – drepturi procedurale

Audierea copiilor în calitate de victime sau martori este o etapă extrem de importantă, scopul audierii fiind obținerea unei declarații complete și exacte de la copil, în condiții de imparțialitate, profesionalism și empatie, care să favorizeze aflarea adevărului și protejarea emoțională a copilului.

Pentru ca audierea să poată atinge acest scop și pentru a preveni victimizarea secundară, trebuie respectat un set de principii, reflectate într-un set amplu de drepturi procedurale care trebuie respectate când sunt audiați copii, reguli și recomandări cu privire la momentul când are loc audierea, cine o efectuează, unde se desfășoară și în ce condiții, aspecte pe care le detaliem în următoarele secțiuni.

Persoanele care iau parte la audierea copiilor au o foarte mare responsabilitate în acest sens, trebuie să aibă o bună cunoaștere a normelor juridice aplicabile, să aibă o bună înțelegere asupra modului în care copiii gândesc, să aibă cunoștințe despre psihologia dezvoltării copilului și modului în care copii reacționează la traume. În plus, aceste persoane trebuie să aibă foarte bune abilități de comunicare, să poată stabili o legătură cu copilul audiat, să-i inspire încredere acestuia, să-i permită să relateze cât mai bine tot ceea ce știe. În cazul audierii copiilor romi, participarea unui expert (un asistent social sau psiholog) fluent în limba romani ar crește șansele să existe o comunicare eficientă cu copilul și ar fi în conformitate cu principiul interesului superior al copilului.

Este important ca audierea să fie pregătită temeinic, ceea ce presupune parcurgerea mai multor etape: studierea materialului cauzei, strângerea de informații despre copil, întocmirea unui plan de audiere, stabilirea unei relații de colaborare și sprijin cu părinții și pregătirea camerei de audiere.

Trebuie subliniat faptul că interacțiunile cu copii sunt guvernate de **principiul interesului superior al copilului**, prevăzut în Legea 272/2004, principiu care consacră dreptul copilului la dezvoltare fizică și morală normală, la echilibrul socioafectiv și la viața de familie. Principiul interesului superior al copilului va prevala în toate demersurile și deciziile care privesc copiii, este opozabil părinților, autorităților publice și private, chiar și în cauzele soluționate de instanțele judecătorești.

Pentru a se stabili ce anume este în interesul superior al copilului,

trebuie să avem în vedere următoarele aspecte:

- nevoile de dezvoltare fizică, psihologică, de educație și sănătate, de securitate și stabilitate și apartenență la o familie;
- opinia copilului, în funcție de vârsta și gradul de maturitate;
- istoricul copilului, având în vedere, în mod special, situațiile de abuz, neglijare, exploatare sau orice altă formă de violență asupra copilului, precum și potențialele situații de risc care pot interveni în viitor;
- capacitatea părinților sau a persoanelor care urmează să se ocupe de creșterea și îngrijirea copilului de a răspunde nevoilor concrete ale acestuia;
- menținerea relațiilor personale cu persoanele față de care copilul a dezvoltat relații de atașament.

Astfel, participarea copiilor în proceduri judiciare și extrajudiciare este guvernată de acest principiu și de necesitatea protejării efective a copiilor, pentru a evita revictimizarea copiilor.

În funcție de poziția și de vârsta lor în cadrul procesului judiciar, există diferite drepturi și adaptări care trebuie respectate pentru a se asigura că participarea lor este eficientă și că vocea lor este auzită. Aceste garanții procedurale sunt esențiale pentru a imprima un sentiment de siguranță copiilor, pentru a preveni victimizarea secundară a acestora și pentru a se garanta o participare reală, efectivă a acestora în cadrul procedurilor judiciare.

Adaptările posibile sunt diverse și sunt utilizate în funcție de mai multe criterii, vârsta copilului, persoana făptuitorului, elementele specifice ale infracțiunii, urmările acesteia și riscurile asociate. De regulă, organele judiciare apreciază care adaptări ar fi necesare și utile pentru a respecta interesul superior al copilului.

În materie penală

În România, obligația de a denunța se regăsește în mai multe acte normative, iar nenedunțarea poate constitui infracțiune sau abatere disciplinară. Copiii pot fi audiați în calitate de suspecți sau inculpați, de părți vătămate sau de martori. Conform [Codului de procedură penală](#), copilul care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală printr-o faptă penală se numește persoană vătămată (art. 79). Persoana vătămată este un subiect procesual principal în cadrul procesului penal (art. 33). În cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, victimele infracțiunilor pot opta să nu aibă calitatea de persoană vătămată, putând să înștiințeze organul judiciar că nu doresc să participe la procesul penal, aceste persoane putând totuși fi audiate în calitatea de martori, dacă

se apreciază ca fiind necesar (art. 81 (2)).

Copiii, atunci când sunt victime ale unor infracțiuni, sunt prezumați ca fiind vulnerabili iar în cazul lor pot fi luate măsuri de protecție speciale (113 (1)-(3)) dintre cele prevăzute la art. 126, 127 Cod procedură penală, printre care se află următoarele măsuri:

- protecția datelor de identitate, prin acordarea unui pseudonim;
- audierea prin intermediul mijloacelor audio-video de transmitere, cu vocea și imaginea distorsionate;
- nepublicitatea ședinței de judecată, adică în sala de judecată vor fi doar părțile din dosar.

Aceste drepturi sunt esențiale pentru a **proteja confidențialitatea** în cauzele care privesc copii. Confidențialitatea fiind un aspect extrem de important în cazurile cu copii, ca principiu nimeni din afara cercului confidențial (persoanele care lucrează în mod direct în dosarul respectiv) nu ar trebui să cunoască cazul, inclusiv alți profesioniști care nu sunt implicați sau ofițeri de poliție și, bineînțeles, oricine altcineva care nu are un rol profesional în acel caz. Este extrem de important să se mențină cea mai strictă discreție. În concret, asta poate însemna anonimizarea datelor, oferirea unui pseudonim (inclusiv pe portalul instanțelor sau alte comunicări publice), nedivulgarea unor informații care pot duce la identificarea copilului.

De asemenea, în cazul persoanelor vătămate pentru care a fost stabilită în condițiile legii existența unor nevoi specifice de protecție, organul judiciar dispune una sau mai multe dintre următoarele măsuri (art. 111(6)):

- audierea acestora în incinte concepute sau adaptate acestui scop;
- audierea acestora prin intermediul sau în prezența unui psiholog sau a altui specialist în consilierea victimelor;
- audierea acestora, cât și eventuala lor reaudiere, se realizează de aceeași persoană, dacă acest lucru este posibil și dacă organul judiciar apreciază că aceasta nu aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților;
- audierea acestora prin videoconferință sau alte mijloace tehnice de comunicare la locul unde beneficiază de măsura de protecție a cazării temporare.

În cazul victimelor unor anumite infracțiuni, cum ar fi cea de rele tratamente aplicate minorilor, violență în familie, traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale și pornografie infantilă, audierea și, după caz, reaudierea de către organele de cercetare penală a persoanelor vătămate se efectuează numai de către o persoană de același sex cu persoana vătămată sau, dacă există acordul avocatului și al unui psiholog sau al altui specialist în consilierea victimelor, se poate realiza și de o persoană care nu este de același sex cu persoana vătămată (CPP art. 111 (7)).

Cu privire la persoanele vătămate care sunt copii, codul de procedură penală mai institue o serie de reguli speciale:

- Înregistrarea audierii acesteia prin mijloace tehnice audio-video este obligatorie în toate cazurile. Atunci când înregistrarea video nu este posibilă, înregistrarea se realizează în toate cazurile prin mijloace tehnice audio (art. 111 (8)) – această măsură este foarte importantă pentru a preveni reaudierea;
- audierea persoanei vătămate în vârstă de până la 14 ani are loc în prezența unuia dintre părinți, a tutorelui sau a persoanei ori a reprezentantului instituției căreia îi este încredințat copilul spre creștere și educare, precum și în prezența unui psiholog, stabilit de organul judiciar. Psihologul va oferi consiliere de specialitate copilului pe toată durata procedurilor judiciare (art. 111 (8¹)).
- dacă aceste persoane nu pot fi prezente sau au calitatea de suspect, inculpat, persoană vătămată, parte civilă, parte responsabilă civilmente ori martor în cauză ori există suspiciunea rezonabilă că pot influența declarația copilului, audierea acestuia are loc în prezența unui reprezentant al autorității tutelare sau a unei rude cu capacitate deplină de exercițiu, precum și în prezența unui psiholog, stabiliți de organul judiciar. Psihologul va oferi consiliere de specialitate copilului pe toată durata procedurilor judiciare. (art. 111 (8²))
- în cazul în care audierea copilului în calitate de persoană vătămată vizează activitatea instituției căreia îi este încredințat spre creștere și educare, se înlocuiește reprezentantul acestei instituții cu reprezentantul autorității tutelare sau cu o rudă cu capacitate deplină de exercițiu, precum și cu un psiholog, stabiliți de organul judiciar. Psihologul va oferi consiliere de specialitate copilului pe toată durata procedurilor judiciare. (art. 111 (8³))

În ceea ce privește asistența juridică obligatorie, Codul de procedură penală prevede că, atunci când persoana vătămată este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă, asistența juridică este obligatorie (art. 93(4)). Conform [Codului civil](#), capacitatea de exercițiu restrânsă este dobândită la vârsta de 14 ani, copiii până la acea vârstă fiind lipsiți de capacitate de exercițiu (art. 41). Capacitatea de exercițiu deplină se obține la împlinirea vârstei de 18 ani sau și mai devreme prin căsătorie sau prin dobândirea capacității de exercițiu anticipate (art 38-40). În concret, asta înseamnă că copiii trebuie să fie asistați de un avocat ales sau numit din oficiu, dacă nu au avocat ales.

În practică, [un raport al Inspecției Judiciare](#) arată că aceste drepturi nu sunt mereu respectate: în unele cazuri, copiii nu au fost audiați în prezența unui avocat; de obicei, copiii sunt audiați în prezența unuia sau a ambilor părinți, dar fără nicio evaluare a oportunității prezenței acestora, având în vedere circumstanțele cazului și posibilitatea ca aceștia să influențeze

declarația; într-un caz, copilul a fost audiat în absența oricărei alte persoane prezente; au fost identificate și cazuri în care victime ale unui viol au fost audiate în prezența făptuitorului sau, în alt caz, în prezența mamei făptuitorului; au fost găsite cazuri în care victimele minore au fost audiate în mod repetat de organele de cercetare penală, declarațiile scrise nu conțin nicio referire cu privire la faptul că audierea are loc în săli speciale; audierile au loc, de obicei, în birourile obișnuite ale poliției sau ale procurorului, întrucât nu există săli speciale; niciuna dintre audierile de la poliție nu a fost înregistrată audio-video, din cauza lipsei de suport tehnic; audierile efectuate de procurori au fost, de obicei, înregistrate, fie audio-video, fie audio; copiii au fost audiați în mod repetat, la poliție, uneori în absența unui avocat și/sau a unui psiholog, iar ulterior de către procuror, în prezența unui avocat și a unui psiholog; uneori, copiii nu au fost audiați de o persoană de același sex și nu au fost informați că au dreptul de a fi audiați de o persoană de același sex cu victima.

Cu privire la [victimele traficului de copii](#), luarea declarației trebuie făcută în prezența unui psiholog de la DGASPC și a unui reprezentant de la CR - ANITP, iar interviul de identificare în cazul copiilor victime este realizat de reprezentantul CR-ANITP, în colaborare cu DGASPC și, după caz, cu furnizorul privat de servicii specializate (pentru cazurile detectate de acesta). Consimțământul pentru interviu este dat de părinți/reprezentant legal, numai dacă aceștia nu sunt implicați în situația de trafic. Luarea declarației, respectiv interviul de identificare are loc în prezența părinților/ reprezentantului legal, numai dacă aceștia nu sunt implicați în situația de trafic.

În materie civilă

În materie civilă avem mai puține prevederi care reglementează audierea copilului și drepturile acestuia

În cauzele civile, audierea copiilor are loc în camera de consiliu (art. 226(1) CPC), iar procesul se desfășoară fără prezența publicului în cazurile în care cercetarea procesului sau dezbaterile fondului în ședință publică ar aduce atingere intereselor copiilor (art. 213(1) CPC). Deci și aici se caută protejarea confidențialității și dreptului la viață privată al copiilor.

În procedurile judiciare care privesc cazuri de abuz și neglijare a copilului, proceduri prin care se solicită emiterea unei ordonanțe președințiale de plasare a copilului în regim de urgență la o persoană, înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu măsura plasamentului, decăderea din exercițiul drepturilor părintești, precum și cu privire la exercitarea drepturilor părintești, dacă instanța judecătorească apreciază necesar, aceasta îl poate chema pe copil în fața ei, pentru a-l audia, dar audierea are loc **numai în camera de consiliu, în prezența unui psiholog și numai după o prealabilă pregătire a copilului în acest sens** ([L 272/2004 art. 101](#)).

7 Audierea copiilor - persoane prezente și rolurile lor

Deoarece audierea copilului este o procedură complexă, în funcție de vârsta sa, specificul infracțiunii a cărei victimă este și nevoile sale, la audierea sa pot participa:

- persoana care desfășoară audierea – de regulă un polițist sau procuror;
- avocatul copilului;
- părintele, tutorele sau reprezentantul instituției căreia îi este încredințat copilul spre creștere și educare;
- psihologul sau un alt specialist în consilierea victimelor;
- o persoană de încredere aleasă de persoana vătămată;
- reprezentantul DGASPC;
- reprezentantul ANITP.

În principiu, [este indicat](#) ca o singură persoană să efectueze audierea propriu-zisă, întrucât poate construi mai ușor o legătură emoțională cu copilul, iar acesta se simte mai confortabil să povestească întâmplări mai sensibile. Cu toate acestea, există și situații în care o echipă de anchetatori poate realiza mai bine audierea (de exemplu, în cauzele complexe, cu fapte multiple). Audierea în echipă prezintă avantajul că persoanele care efectuează audierea se completează reciproc și pot acoperi mai bine toate subiectele, putându-se astfel evita efectuarea unei alte audieri. În acest caz, este indicat ca o singură persoană să conducă și să realizeze audierea, iar celelalte să ia notițe și la sfârșitul audierii să sugereze sau să adreseze întrebări suplimentare.

Persoanele care participă la audiere trebuie să aibă experiența de a lucra cu copiii și, de preferat, cursuri de formare profesională în domeniu. În plus, este important ca persoana care efectuează audierea să stăpânească tehnicile speciale de audiere a copilului și să aibă cunoștințe despre psihologia dezvoltării copilului și despre consecințele psihosociale ale abuzului asupra copilului.

În cazul în care la audiere participă mai multe persoane, acestea

trebuie să se pregătească anterior, să stabilească împreună scopul audierii și problemele care trebuie lămurite, posibilele bariere de comunicare, strategia de audiere. Se recomandă ca doar persoana care desfășoară audierea să fie în cameră cu copilul, iar celelalte persoane care participă să urmărească audierea prin oglindă unidirecțională sau prin mijloace audio-video, într-o încăpere alăturată.

Există și situații în care, din diverse motive (vârsta, nivel de dezvoltare, traumă), este necesar ca audierea să fie făcută în prezența sau prin intermediul unui psiholog sau specialist în consilierea victimelor.

Persoana care desfășoară audierea

Este esențial ca persoana care desfășoară audierea să fie un profesionist cu pregătire specifică cu privire la audierea copiilor. Această persoană trebuie să aibă pregătirea necesară pentru a conduce audierea, a crea un climat de siguranță pentru copil și a obține cât mai multe informații cu privire la faptă, circumstanțele faptei, autor și urmările faptei.

Avocatul copilului

Rolul avocatului în cadrul audierilor este de a garanta respectarea drepturilor copiilor pe parcursul audierii și a promova interesele acestuia. Avocații au un rol important în a explica copilului care sunt drepturile sale, la ce să se aștepte. Ei pot ajuta și copilul să-și contureze poziția și să și-o exprime clar.

Avocații care reprezintă copiii ar trebui să fie instruiți și să cunoască foarte bine drepturile acestora și aspectele conexe, să urmeze cursuri periodice și aprofundate de formare profesională și să fie capabili să comunice cu copiii în funcție de nivelul acestora de înțelegere.

În cazul audierii copiilor romi, ar fi ideal ca avocatul să fie rom. În absența unei astfel de persoane, avocatul care reprezintă copilul poate colabora cu un asistent social sau un psiholog cu experiență de lucru cu comunitățile de romi.

Părintele/tutorele

Prezența părintelui, tutorelui sau a unui reprezentant al instituției căreia îi este încredințat copilul spre creștere și educare este obligatorie

pentru copiii în vârstă de până la 14 ani și este posibilă pentru copii cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani, la cererea copilului, cu excepția cazului în care organul judiciar decide motivat în sens contrar.

Prezența acestora este importantă pentru a reda o stare de siguranță copilului, dar și pentru a facilita participarea acestuia pe parcursul procedurii judiciare. Aceștia pot, de asemenea, furniza informații relevante în cadrul audierii, pot furniza context și explicații care să ducă la o mai bună înțelegere a mesajelor transmise de copil.

Persoana de încredere

Similar cu prezența părintelui, și prezența unei persoane de încredere poate fi foarte utilă în cadrul audierii. De cele mai multe ori, această persoană de încredere este chiar părintele, dar sunt situații în care poate fi vorba despre o altă persoană. În cazul audierii copiilor romi, persoana de încredere este deosebit de importantă, deoarece poate media eficient comunicarea cu copilul – mai ales atunci când alți participanți la proces nu au interacționat anterior cu comunități de romi.

Psihologul

Pentru copiii cu vârsta sub 14 ani este obligatorie prezența unui psiholog în cadrul audierii. Psihologul va fi desemnat de organul judiciar și va oferi consiliere de specialitate copilului pe toată durata procedurilor judiciare. Pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani este posibilă participarea psihologului dacă organele judiciare apreciază că este necesară această prezență.

Cu privire la victimele traficului de copii, psihologul va fi unul din partea DGASPC.

Prezența psihologului este necesară deoarece acesta poate oferi sfaturi și ghidaj persoanei care desfășoară audierea, poate oferi sugestii și suport pentru pregătirea audierii, în timpul audierii poate indica dacă este necesară o pauză, poate sugera întrebări sau abordări pentru a ajuta copilul să spună tot ce știe, poate preveni situații care pot duce la revictimizarea copilului. După audiere acesta poate fi consultat pentru a oferi perspectiva sa profesională asupra audierii, a răspunsurilor și a reacțiilor copilului, poate oferi indicații pentru interpretarea limbajului non-verbal.

8 Audierea copiilor - camerele speciale de audiere

Una dintre măsurile care pot fi luate și se recomandă să fie luate în cauzele în care se audiază copii este ca aceste audieri să aibă loc în incinte concepute sau adaptate special pentru acest scop (articolul 111 (6) lit. a) CPP).

Este important ca audierea să se realizeze într-un loc perceput de copil ca fiind sigur. Este important ca aceste spații să ajute copilul să se simtă confortabil și în siguranță, să se evite pe cât posibil revictimizarea acestora.

Pentru copii, instanțele și parchetele pot fi percepute ca medii intimidante și înspăimântătoare, asociate cu infracționalitatea. În cadrul instanțelor există și riscul ca un copil victimă să se întâlnească cu agresorii și/sau familia acestora. Prin urmare, este recomandat ca aceste spații să existe în afara instanței/parchetului sau în săli speciale de audiere din cadrul instanței/parchetului, care să fie adaptate nevoilor copiilor, de preferat adecvate pentru o gamă diversă de grupe de vârstă.

Este, de asemenea, important ca aceste camere să includă oglindă unidirecțională, care să permită altor profesioniști să urmărească audierea, precum și aparatură de înregistrat audio-video, pentru a se putea înregistra cât mai bine aceasta audiere și pentru a permite chiar audierea prin mijloace de comunicare la distanță.

O alternativă la oglinda unidirecțională poate fi aparatura de redare audio video, care permite redarea în timp real a audierii, din mai multe unghiuri.

O înregistrare bună este esențială pentru a evita audierea repetată a copilului, înregistrările putând fi utilizate ca probe în instanță, putând fi consultate și de alți specialiști pentru a întocmi rapoarte de specialitate sau evaluări specifice. Se evită, astfel, și pierderea de informații, aceste audieri fiind desfășurate cât mai repede pentru a putea colecta informații proaspete, nealterate.

Recomandările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind

justiția prietenoasă cu copiii prevede la paragraful 62 că:

În măsura în care este adecvat și posibil, camerele de audiere și de așteptare ar trebui amenajate special pentru copii pentru a asigura mediu prietenos cu copiii.

[Directiva Victimelor](#) subliniază riscul de victimizare secundară și repetată sau de intimidare și răzbunare din partea autorului infracțiunii ori ca urmare a participării în procedurile penale, motiv pentru care subliniază că ar trebui să fie limitat acest risc prin derularea procedurilor într-un mod potrivit, evitând contactele dintre victime și membrii familiei acesteia, pe de o parte, și autorul infracțiunii, recomandând chiar folosirea unor intrări și săli de așteptare separate pentru victime.

[Directiva privind combaterea abuzului sexual](#) asupra copiilor prevede ca audierile copilului victimă să se desfășoare, atunci când este necesar, în spații special amenajate sau adaptate în acest scop.

[Metodologia cadru din 19 ianuarie 2011](#) privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie prevede că interviul cu copilul trebuie făcut într-un loc perceput de către acesta ca fiind sigur, cel mai indicat fiind cabinetul psihologului, dotat cu oglindă unidirecțională și sistem de înregistrare audio-video, conform prevederilor [Ordinului secretarului de stat al Autorității Naționale pentru Protecția Copilului și Adopție nr. 177/2003](#).

Cu privire la aceste camere special amenajate, există mai multe modele, unele dintre primele modele de săli specializate în audierea minorilor fiind sălile “AUDIS” realizate în cadrul proiectului «[AUDIS: pentru o mai bună audiere a minorilor în România!](#)», implementat în România din 2012 de către Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Copil (FONPC).

Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (DIICOT) cu sprijinul Asociației pentru Victimele Infracțiunilor Sexuale și al UNICEF în România [a amenajat o cameră specială](#) de audiere a victimelor sau a martorilor unor infracțiuni din sfera criminalității organizate, precum traficul de persoane, pornografia infantilă și/sau exploatarea sexuală a minorilor.

Salvați Copiii, în parteneriat cu Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Sector 6, [implementează modelul islandez Barnahus](#) de intervenție în acest domeniu, care este un model integrat de servicii de evaluare psihologică și medicală, audiere și protecție a copiilor victime ale abuzului sexual și victime ale violenței domestice. Aceste servicii sunt furnizate „sub același acoperiș”, fiind amenajată o camera de evaluare și

consiliere psihologică a copilului unde specialiștii implicați pot să determine starea emoțională și sprijinul necesar copilului și familiei acestuia, precum și o cameră de audiere unde se derulează audierea copiilor, această cameră fiind dotată cu aparatură de înregistrare audio-video. Există și un cabinet medical, unde, la nevoie, copilul poate fi evaluat și din punct de vedere medical.

Din acest punct de vedere, [în ultimii ani s-au făcut investiții](#) în cadrul unităților din subordinea MAI, numărul camerelor de audiere a crescut în perioada 2014-2020 de la 67 la 131. De asemenea, în București, Dolj, Constanța, Vrancea, Vâlcea, Argeș, Sibiu, Mureș, Bacău și Cluj au fost amenajate câteva camere pentru audierea copiilor prin proiecte ale organizațiilor neguvernamentale, camere care să permită audierea copiilor victimă într-un spațiu prietenos și securizat, precum și înregistrarea audio-video a declarațiilor lor, în vederea reducerii numărului de audieri și a revictimizării. Cu toate acestea, numărul camerelor de audiere prietenoase cu copilul care respectă standardele în domeniu este extrem de redus.

În practică, pentru efectuarea audierilor, MAI și Ministerul Public apelează în anumite județe la spații amenajate în cadrul DGASPC. Deși sunt o alternativă preferabilă audierii în cadrul secțiilor de poliție sau la parchetele unde nu sunt create astfel de camere, ele nu corespund standardelor în domeniu, nu au geamuri unidireționale pentru observarea audierii, nu au echipamentul audio-video necesar.

O alternativă pot fi cabinetele furnizate în cadrul centrelor de consiliere pentru copilul abuzat, neglijat și exploatat, conform [Standardelor minime obligatorii privind Centrul de consiliere pentru copilul abuzat, neglijat și exploatat](#). Prin intermediul acestor facilități, se pot obține următoarele:

- participarea altor profesioniști implicați în rezolvarea cazului, în spatele oglinzii unidireționale, cu posibilitatea nuanțării interviului în funcție de informațiile care sunt necesare, conform profilului profesional al fiecăruia;
- constituirea unor probe audio-video, care pot fi folosite în instanță;
- prevenirea revictimizării repetate a copilului, în situația repovestirii faptelor de abuz de mai multe ori.

9 Resurse utile

Manuale/studii internaționale

FRA, *Justiția în interesul copilului – perspectivele și experiențele copiilor și ale specialiștilor*, 2017 [link](#) (Ro)

Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și Consiliul Europei, *Manual de drept european privind drepturile copilului*, 2022 [link](#) (Eng) -inclusiv versiunea din 2015 disponibilă în [română](#)

Ólöf Ásta Farestveit, *Prezentare a modelului Barnahus, cu întrebări recomandate, diferențiate pe vârstă*, Webinar PROMISE 14 martie 2019 [link](#)

Olivia Lind Haldorsson, Child Circle, Standardele de calitate ale modelului de servicii integrate destinate copiilor victime ale abuzului Barnahus, Ghid pentru dezvoltarea de servicii multidisciplinare integrate Copilul - victimă și martor al violenței [link](#) (Ro)

Cursul HELP privind justiția prietenoasă cu copiii, 2023 [link](#) și versiunea în [română](#) din 2017

Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor (ITU) Ghid pentru protecția copiilor în mediul online - [link](#)

Kieran McGrath, *Intervenția în Cazurile de Exploatare și Abuz Sexual Asupra Copiilor, Materiale de instruire*, Consiliul Europei, 2020 - [link](#)

Organizația Internațională a Muncii, Ghid Practic pentru monitorizarea copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă - [link](#)

Manuale/studii naționale

Inspekția Judiciară, Raport de control tematic privind investigarea și soluționarea cauzelor privind infracțiuni la viața sexuală cu victime minore, 2022 - [link](#)

Viorel Badea, Bogdan Nicolae Trandafir, *Ghidul metodologic privind audierea minorilor victime ale violenței*, adoptat în luna aprilie 2017, [link](#)

Asociația Alternative Sociale, Institutul Național Al Magistraturii, *Ghid de audiere a copilului în proceduri judiciare*, 2009 [link](#)

Mona Maria Pivniceru, Cătălin Luca, *Ghid de audiere a copilului în proceduri judiciare București*, Editura Hamangiu, 2009 [link](#)

Tactica Audierii în Procesul Penal, *Ghid de bune practici*, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2020 - [link](#)

Consortiul Ora de net, *Ghidul utilizării în siguranță a Internetului, Un Internet mai sigur pentru toți elevii!* Ediția a II-a revizuită și actualizată, 2023 - [link](#)

Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale (MCSI) *Primii pași în siguranță în viața digitală, Ghid pentru părinți și educatori* - [link](#)

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție *Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România*, 2021 - [link](#)

Centrul de Resurse Juridice *Clinici juridice mobile. Manual de monitorizare* - [link](#)

ANITP, *Procedura identificării victimelor traficului de persoane* - [link](#)

Legislație internațională

Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile și de înlocuire a Deciziei-cadru 2004/68/JAI a Consiliului - [link](#) (ro)

Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului - [link](#) (ro)

Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzului sexual (CETS nr. 201) - [link](#) (eng)

Directiva (UE) 2016/800 a Parlamentului European și a Consiliului din 11

mai 2016 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale - [link](#) (ro)

Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului adoptate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 17 noiembrie 2010 și expunerea de motive - [link](#) (ro)

Convenția ONU din 20 noiembrie 1989 cu privire la drepturile copilului - [link](#) (ro)

Legislație națională

Legea nr. 272 din 21 iunie 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului - [link](#)

Lege nr. 211 din 27 mai 2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor - [link](#)

Lege nr. 217 din 22 mai 2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice - [link](#)

Lege nr. 678 din 21 noiembrie 2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane - [link](#)

Legea nr. 286/2009 privind Codul Penal din 17 iulie 2009 - [link](#)

Legea nr. 135/2010 privind Codul de Procedură Penală din 1 iulie 2010 - [link](#)

Legea nr. 287/200 privind Codul Civil din 17 iulie 2009 - [link](#)

Legea nr. 134/2010 privind Codul de Procedură Civilă din 1 iulie 2010 - [link](#)

Metodologie-Cadru din 19 ianuarie 2011 privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie- [link](#)

Metodologie din 19 august 2015 de lucru privind colaborarea dintre direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului și serviciile publice de asistență socială și modelul standard al documentelor elaborate de către acestea - [link](#)

Metodologie din 9 martie 2023 privind măsurile de prevenire a violenței domestice [link](#)

Hotărâre nr. 88 din 31 ianuarie 2023 pentru aprobarea Mecanismului național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane - [link](#)

Mecanism Național din 31 ianuarie 2023 de identificare și referire a victimelor traficului de persoane - [link](#)

Strategia Națională din 12 octombrie 2023 pentru protecția și promovarea drepturilor copilului „Copii protejați, România sigură” 2023-2027 - [link](#)

Strategie Națională din 6 aprilie 2022 privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă” 2022-2027 - [link](#)

Strategia din 28 aprilie 2022 Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2022-2027 - [link](#)

Surse foto

Pagina 12 - 8photo pe [Freepik](#)

Pagina 14 - [Freepik](#)

Pagina 23 - [Freepik](#)

Pagina 24- pressfoto pe [Freepik](#)

Pagina 37 - [Freepik](#)

Pagina 38 - [Freepik](#)

Pagina 38 - kjpgargeter pe [Freepik](#)

Pagina 44 - tonodiaz pe [Freepik](#)

Pagina 52 - Racool_studio pe [Freepik](#)

Pagina 56 - [Freepik](#)

Pagina 64 - [Freepik](#)

Celelalte fotografii, inclusiv fotografia utilizată pentru copertă, au fost realizate în cadrul proiectului „Protecția victimelor infracțiunilor”, finanțat prin programul „Justiție” al Mecanismului Financiar Norvegian 2014-2024.

Acest ghid colectează principalele studii, analize și standarde naționale și internaționale care pot ajuta la dezvoltarea unui sistem de justiție prietenos cu copiii, care respectă interesul superior al copilului. Pe baza acestora, ghidul analizează aspecte ce țin de identificarea abuzurilor comise împotriva copiilor, analizează cum anume putem identifica aceste abuzuri, precum și cum se efectuează evaluarea unor posibile cazuri de abuzuri pentru a se stabili dacă se impune luarea unor măsuri suplimentare. Mai departe, se analizează cum anume putem denunța/sesiza aceste abuzuri și unde, indicând și unde putem găsi modele de plângeri.

Ghidul abordează, de asemenea, etapele esențiale care urmează după depunerea unei plângeri, dezvoltând asupra dreptului de a fi ascultat și ce presupune acesta, atât în materie penală cât și în materie civilă; informarea copiilor, ce anume presupune această informare, de către cine se face și în ce manieră; persoanele prezente, spațiile în care se desfășoară aceste audieri. Pe lângă audierea copilului, care poate fi un mijloc de probă extrem de important sunt descrise și alte mijloace de probă care pot fi utile când ne raportăm la copii.

În abordarea acestor subiecte, ghidul își propune să identifice principalele norme aplicabile, precum și principalele resurse care pot fi utilizate în practică. Astfel, acesta este menit să ofere informații practice, utile tuturor părților implicate în sistemul de justiție, pentru a le ajuta să identifice principiile, instrumentele și bunele practici pe care trebuie să le respecte.

Ghidul este realizat în cadrul proiectului Protecția victimelor infracțiunilor, finanțat de Regatul Norvegiei prin Granturile Norvegiene. Valoarea grantului acordat proiectului este 2.000.000 euro.

Obiectivul proiectului este de a consolida statul de drept prin asigurarea unui sistem de justiție penală eficient, accesibil și calitativ pentru copiii care sunt victime ale infracțiunilor și pentru victimele infracțiunilor motivate de ură, cu un accent special pe populația romă.

Pentru informații suplimentare, accesați:
www.pro-vict.net
www.eeagrants.ro
www.norwaygrants.org